

Četvrtak, 21. juni 2007.

Svedok Faton Sefa

Otvorena sednica

Optuženi su pristupili Sudu

Početak u 09:11 h.

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA ORIE: Dobro jutro svima. Gospođo sekretar, molim vas najavite predmet.

Predmet broj IT-04-84-T, Tužilac protiv Ramusha Haradinaja i ostalih.

SUDIJA ORIE: Hvala. Gospodine Di Fazio i gospodine Dutertre – gospodine Dutertre, da li ste spremni da pozovete sledećeg svedoka?

TUŽILAC DI FAZIO: Da.

SUDIJA ORIE: Da li je to... Samo trenutak. Da li je to Faton Sefa?

TUŽILAC DI FAZIO: Da.

SUDIJA ORIE: Pretresno veće je dobilo konsolidovanu izjavu ovog svedoka, Fatona Sefe, i očekuje da će, ili nam je bar tako rečeno, ova konsolidovana izjava svedoka biti predložena na usvajanje po Pravilu 73 ter. Moguće je da se radi o problemu u štampi, međutim, kao što znate, mi smo ove izjave primili prilično kasno, i zato nismo mogli da ih komentarišemo. Vidim da su fotografije i crteži ubačeni u samu izjavu, što je u redu zbog praćenja same izjave. Gospodine Dutertre, ako vam, recimo, kažem da pogledate 6. stranicu izjave u verziji koju ja imam pred sobom na papiru – ali, najpre bi možda trebalo da pogledamo petu stranicu, paragraf 15, gde piše: „Ja sam prethodno napravio crtež ustave. Videti dodatak 3 U0015-6853.” Zatim se dalje navodi koje je sve oznake svedok uneo: „A”, „B”, „C”, „D”, „E” i „F.” Sada gledam šestu stranu gde je ubačen ovaj crtež, zajedno sa brojem, i ne vidim ni „A”, ni „B”, ni „C”, ni „D”, ni „E”, ni „F” na tom crtežu, pa se zbog toga pitam kako treba da protumačim ovaj dokument. Gospodine Dutertre.

TUŽILAC DUTERTRE: Da, časni Sude. Ove oznake, „A”, „B”, „C”, „D”, „E” i „F” su u originalnoj verziji na albanskom jeziku, koja je prenesena pre otprilike nedelju dana, a takođe imate i prevod. Međutim, u prevodu se te oznake zaista ne nalaze. Prema tome, biće potrebno da koristite obe verzije, i verziju na albanskom i verziju na engleskom jeziku.

SUDIJA ORIE: Da, razumem da nije lako ako vam preostaju samo večernji sati za čitanje i pripremu, da bi se onda utvrdilo da je neophodno konsultovati i albansku verziju.

Da budem sasvim iskren, na crtežu ne mogu da vidim razliku između albanske i engleske verzije, jer se radi samo o crtežu. Međutim, primetio sam takođe da su slike, a moguće je da se radi u problemu u štampi, veoma loše vidljive. Ponekad se na tim slikama ne mogu videti brojevi, pa je veoma teško to pratiti. Na primer na 14. stranici, ja nemam nikakvu predstavu šta je ta fotografija. Moguće je da su ovo drveni filteri, međutim ne vidim brojeve. Brojevi se obično pojavljuju u gornjem desnom uglu, ali ja ovde ne vidim ni trag od tih brojeva.

TUŽILAC DUTERTRE: Da, i upravo zbog toga sam, časni Sude - a razumem potpuno koji je problem - dodao fotografije koje se nalaze u tekstu i albanskoj verziji. Pošto smo imali problema u štampanju, uvek je moguće pogledati aneks da bi se video dokument sa odgovarajućim brojem. Tako, na primer, na 14. stranici, ako pogledate 11. aneks na albanskom jeziku, videćete tu fotografiju uvećanu, i tu se vide i ERN brojevi.

(Pretrեսno veće se savetuje)

SUDIJA ORIE: Onda pretpostavljam da ćemo imati prilike da vidimo te anekse kada to bude aktuelno. Molim sada sudskog poslužitelja da uvede svedoka u sudnicu.

(svedok je pristupio Sudu)

svedok: Faton Sefa

SUDIJA ORIE: Dobro jutro, gospodine Sefa.

SVEDOK SEFA: Dobro jutro.

SUDIJA ORIE: Pre nego što počnete da svedočite pred ovim Sudom, potrebno je, prema Pravilniku o postupku i dokazima, da date svečanu izjavu. Možda je potrebno da damo slušalice svedoku, gospođo poslužitelj, jer ne znam da li svedok govori engleski jezik. Da li govorite engleski jezik?

SVEDOK SEFA: Govorim engleski, ali vas nisam dovoljno dobro čuo.

SUDIJA ORIE: Da li biste radije govorili i slušali na engleskom jeziku, nego na svom jeziku?

SVEDOK SEFA: Ako prihvatate, ja imam jedan zahtev. Kada se govori o specijalnim tehničkim terminima, ja bih radije da ih izgovaram na engleskom jeziku, što je verovatno bolje za vas, a meni je tako lakše, ali ću svedočiti na albanskom jeziku.

SUDIJA ORIE: U tom slučaju vas molim da stavite slušalice. Gospodine Sefa, pre nego što počnete sa svedočenjem, prema Pravilniku o postupku i dokazima, potrebno je da date svečanu izjavu da ćete govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine. Sada će vam taj tekst dati poslužitelj, i molim vas da date tu svečanu izjavu.

SVEDOK SEFA: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA ORIE: Hvala, gospodine Sefa. Molim vas da sada sednete. Razumem da dobro znate engleski jezik, međutim, ukoliko u toku svog svedočenja prebrzo budete prelazili sa jednog jezika na drugi, to može da stvori probleme prevodiocima, jer onda i oni moraju sa vama da prelaze sa jednog jezika na drugi, bez ikakve najave, i to bi moglo veoma da oteža stvari. Prema tome, pozivam vas da koristite jedan jezik, a ako budete koristili drugi jezik, odnosno engleski jezik, molim vas da onda to bar uradite polako, kako bi i prevodioci mogli da se prebace zajedno sa vama. Gospodine Sefa, najpre će vas ispitivati gospodin Dutertre, koji zastupa Tužilaštvo. Gospodine Dutertre, možete da počnete.

TUŽILAC DUTERTRE: Da, časni Sude. Tužilaštvo će sada pokazati konsolidovanu izjavu gospodina Sefe po Pravilu 92 ter Pravilnika o postupku i dokazima. Ja sam zbog toga pripremio jedan rezime te izjave gospodine Sefe, koju sam obelodanio Odbrani, i mogu da je pročitam u toku postupka, kada budete smatrali da je to korisno. Izjava gospodina Sefe po Pravilu 92 ter je tekst koji je svedok potpisao na albanskom jeziku, i uz tu izjavu su priloženi aneksi, a na kraju imamo i prevod na engleski jezik. Molim da se za sva tri dela izjave dodeli poseban broj. Ja sam takođe juče obelodanio Odbrani i Pretresnom veću sadržaj i dodatke izjavi gospodina Sefe, gde se navodi njihov opis i ERN brojevi, stranice u albanskoj verziji i gde se pominju, kao i broj pod 65 ter tih dokaznih predmeta koji su podneti u januaru, kako bi se stvari olakšale za Pretresno veće. Glavno ispitivanje ovog svedoka će biti relativno kratko.

(Pretresno veće i Sekretarijat se savetuju)

SUDIJA ORIE: Da, gospodine Dutertre, pre nego što nastavimo po Pravilu 92 ter, da li ima nekih prigovora da se koristi Pravilo 92 ter ili prigovora na samu izjavu? Gospodine Harvey, nisam jedino vas video da klimate glavom, bilo odrično, bilo potvrdno. Nemate prigovor. U redu, u tom slučaju, gospodine Dutertre, možete da nastavite na način koji ste predložili.

TUŽILAC DUTERTRE: Hvala, časni Sude. Samo bih hteo da jednu stvar pojasnim. Da li želite da pročitam rezime ove izjave pod 92 ter, nakon što pokažem izjavu svedoku?

SUDIJA ORIE: Mislim da najpre treba da proverimo lične podatke ovog svedoka, zatim da zatražimo od svedoka da to potvrdi, kako nalaže pravilo 92 ter, a onda možete da pročitate izjavu ili ne. Ako bi javnost na taj način bolje razumela ostatak svedočenja, onda možete da pročitate rezime. Ukoliko ne, možete to da odložite za bilo koji drugi trenutak. Možete sada da nastavite.

TUŽILAC DUTERTRE: Hvala, časni Sude.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC DUTERTRE

TUŽILAC DUTERTRE - PITANJE: Dobro jutro gospodine Sefa. Hteo bih sada da proverim vaše lične podatke. Da li se vi zovete Faton Sefa, rođeni ste 23. maja 1954. godine u Đakovici/Gjakovë, i Albanac ste? Da li je to tačno?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da.

TUŽILAC DUTERTRE - PITANJE: Čime se trenutno bavite, gospodine Sefa?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Nezaposlen sam.

TUŽILAC DUTERTRE - PITANJE: Gospodine Sefa, koje je bilo vaše poslednje zaposlenje?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Prvo bih hteo da kažem svima dobar dan, i da kratko objasnim ko sam. Ja sam počeo da radim u preduzeću *Hidrosistemi Radonjić* 1982. godine. Tamo sam bio nadzornik radova. 1983. godine, počeli smo da punimo jezero Radonjić vodom. 1985. godine, postao sam direktor za održavanje hidro-mehaničke opreme. 2002. godine, postao sam tehnički direktor preduzeća *Hidrosistemi Radonjić*. U avgustu 2006. godine, bio sam otpušten sa posla.

TUŽILAC DUTERTRE - PITANJE: Hvala, gospodine Sefa. Da li se sećate da ste dali jednu konsolidovanu izjavu ovom Sudu na albanskom jeziku?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Poslednja konsolidovana izjava, da li me pitate za izjavu od 28. i 29. maja? U tom slučaju je to istina, dao sam takvu izjavu.

TUŽILAC DUTERTRE - PITANJE: Hvala. Da li se sećate da ste potpisali tu izjavu, kao i sve dodatke i priloge toj izjavi?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da, potpisao sam i saglasan sam sa sadržajem te izjave koju sam dao. Hteo bih da obavestim Pretresno veće da, kada sam prvi put dao izjavu, iako u početku nisam znao za šta će ona biti korišćena, svrha toga je bila da dam tehničke podatke o tome kako funkcioniše jezero Radonjić, i o stvarima koje su se tamo dogodile.

TUŽILAC DUTERTRE - PITANJE: Hvala, to je bilo vrlo jasno. Sudski poslužitelj vam je dao dokument koji se nalazi sa vaše desne strane i to su konsolidovana izjava svedoka zajedno sa aneksima, koji su potpisani 28. i 29. maja 2007. godine. Oprostite, ja sam mislio da vam je to već predato. To su dokumenti u ovom klaseru.

SUDIJA ORIE: Gospodine Sefa, upravo sam obavešten da imate pred sobom još neke papire, pa bi Pretresno veće želelo da zna, ukoliko se na stolu pred vama nalazi bilo šta što vam nije dao tužilac, šta je to i da li nameravate da koristite bilo koji od tih dokumenata.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA ORIE: Shvatam da su to možda vaši lični primerci te iste izjave, koje ste doneli sa sobom. Međutim, molim vas da se isključivo koristite time što se nalazi u registratoru, a ukoliko želite da koristite bilo šta drugo, onda vas molim da zatražite odobrenje Pretresnog veća za to. Gospodine Dutertre, izvolite.

TUŽILAC DUTERTRE - PITANJE: Gospodine Sefa, da li prepoznajete dokument koji se nalazi u tom registratoru kao konsolidovanu izjavu koju ste dali 28. i 29. maja 2007. godine, zajedno sa priložima na albanskom jeziku?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da, to je moje.

TUŽILAC DUTERTRE - PITANJE: Hvala. Ta konsolidovana izjava sa priložima, da li se u njoj nalazi isto ono što biste rekli i danas kada bi vam ta ista pitanja bila postavljena pred Pretresnim većem?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Pa, hteo bih sada, dok dajem iskaz, to malo bolje da objasnim. Časni Sude, hteo bih da pravilno razumete moje izjave. Cilj mi je bio, kao što sam ranije rekao, da pružim tehničke podatke kojima raspolažem, i ništa više. Ako mi dozvolite, hteo bih da citiram Gandhija: „Mi nemamo moralno pravo da govorimo o činjenicama onako kako mislimo da su se one dogodile. Stvarnost govori sama za sebe, i izvodi svoje zaključke.”

SUDIJA ORIE: Osim Gandhijevih reči, gospodine Sefa, ja bih želeo da znam da li transkripti, koje ste upravo prepoznali kao izjave koje ste potpisali, tačno odražavaju ono što ste vi rekli?

SVEDOK SEFA: Da, ono što sam rekao.

SUDIJA ORIE: U redu, to je onda potvrđeno. A da li biste isto to rekli i danas, u koliko bi vam ta ista pitanja bila postavljena, o istim tim temama?

SVEDOK SEFA: Voljan sam da ovde svedočim i da detaljnije govorim, ako me to budete pitali, o stvarima koje sam rekao u izjavi.

SUDIJA ORIE: To je nešto drugo. Jedino što mene interesuje je da li biste danas dali iste odgovore na pitanja koja su vam postavljena, nezavisno od dodatnih pitanja. Vidim da odmahujete glavom, pa ne razumem u potpunosti. Da li biste dali iste odgovore na ista pitanja, ukoliko bi vam ona danas bila postavljena? Sada vidim da klimate glavom potvrdno. Molim vas samo da glasno odgovorite, jer prevodioci ne mogu da tumače vaše pokrete.

SVEDOK SEFA: Da, da, razumem.

SUDIJA ORIE: U redu, možete da nastavite, gospodine Dutertre. Možda bi najpre trebalo da dodelimo brojeve ovim izjavama. Koliko sam shvatio, vi želite da se one uvrste.

TUŽILAC DUTERTRE: Da.

SUDIJA ORIE: Molim sekretara da dodeli broj konsolidovanoj izjavi svedoka Fatona Sefe i priloženim dodacima kojih ima 28.

sekretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet P-367.

SUDIJA ORIE: Hvala. Gospodine Dutertre, da li imate jedan rezervni primerak ove izjave u originalu, kako bi i Pretresno moglo da je koristi. Upravo sam proverio, i vidim da je indeks sa aneksima i novim brojevima bio poslat našem pravnom savetniku u 18:15 h. Ja to nisam video, jer sam u to vreme već bio napustio Sud, i zbog toga sam sa tim sinoć imao probleme. Ubuduće, ukoliko je moguće, molim vas da takve stvari šaljete najkasnije do 16 ili 17 sati, kako bih onda imao manje teškoća. Izvolite.

TUŽILAC DUTERTRE: Hvala, časni Sude. Svakako ćemo na to obratiti pažnju. Pitam se da li se u transkriptu, na 10. strani, u 19. redu, možda nalazi greška. Tu piše, nakon vašeg pitanja: „Da li biste dali iste odgovore na ova pitanja, vidim da klimate glavom ‚ne‘”, a možda ste hteli da kažete, „klima potvrdno glavom”.

SUDIJA ORIE: Ja sam zapravo video da svedok klima glavom levo – desno, a ne gore – dole, pa sam tako i shvatio da zapravo hoće da kaže „ne”. Sada je to razjašnjeno. Na 10. stranici, u 19. redu - mi smo još uvek bili na 10. stranici u 17. redu, tako da niste mogli da govorite o redu koji će tek doći, pa mi zato ta referenca nije bila savršeno jasna.

prevodioci: Časni Sude, Albanci imaju svoj način klimanja glavom kada žele da kažu „da” ili „ne”.

SUDIJA ORIE: Sudija Hoepfel mi je zapravo rekao da horizontalno klimanje glavom ne treba shvatiti na način na koji mi to obično shvatamo. Izvolite, možete da nastavite.

TUŽILAC DUTERTRE: Hvala, časni Sude. Pitam se da li smo već dodelili broj ovoj konsolidovanoj izjavi, i koji je to broj, zapravo?

SUDIJA ORIE: Mislim da je upravo dodeljen. To je P-377, gospodine Dutertre. Možda nisam bio jasan. Samo da proverim.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA ORIE: Ne znam da li sam napravio grešku kada sam rekao da se pozivam na P-367, jer to je taj broj, iako na 11. stranici piše P-267. Izvolite, možete da nastavite, gospodine Dutertre.

TUŽILAC DUTERTRE: Hvala, časni Sude. Ukoliko nema prigovora, sada bih želeo da pročitam rezime po 92 ter, koji je dostavljen svim stranama i Pretresnom veću juče. To je rezime konsolidovane izjave svedoka Fatona Sefe, koja je sada P-367.

SUDIJA ORIE: Izvolite.

TUŽILAC DUTERTRE: „Gospodin Faton Sefa je diplomirao na mašinskom fakultetu 1977. godine. 1982. godine, počeo je da radi u preduzeću *Hidrosistemi Radonjić*, a jednog dana je postao i tehnički direktor. 2006. godine, napustio je preduzeće. *Hidrosistemi Radonjić* nadgleda i održava kanal Radonjičkog jezera. Gospodin Sefa je učestvovao u projektu pravljenja rezervoara Radonjičkog jezera, što je urađeno 1983. godine, a taj rezervoar je počeo da funkcioniše 1985. godine. Rezervoar je obezbeđivao vodu za piće i navodnjavanje stanovnicima Đakovice/Gjakovë i Orahovca/Rahovec. Gospodin Sefa govori o tome kako se sistem za snabdevanje zapravo sastojao od dovodne cevi, koja se nalazi u selu Gornja Luka/Lluka e Epërme, a kanal Radonjičkog jezera sprovodi vodu od dovodne cevi u Gornjoj Luci/Lluka e Epërme do severno-zapadne strane Radonjičkog jezera, i zatim do samog rezervoara Radonjičkog jezera, pa sve do odvodne cevi, koja se nalazi na jugo-istočnom delu Radonjičkog jezera, gde se nalazi i fabrika za preradu vode, kao i mreža za snabdevanje vodom. Gospodin Sefa objašnjava kako se zapravo dovodno cev u Gornjoj Luci/Lluka e Epërme sastoji od dve pregrade, koje, kada su zatvorene, usmeravaju vodu ka kanalu Radonjičkog jezera. Još tri para pregrada kontrolišu dovod vode na početku kanala Radonjičkog jezera. Međutim, između 1995. i 2003. godine, te tri pregrade su bile otvorene, tako da su, zapravo, samo prve dve kapije kontrolisale priliv vode. Pre nego što voda dođe do te tri pregrade, postoje zaštitne čelične rešetke, koje imaju otvore širine pet santimetara. Tako svaki predmet koji je širi od pet santimetara ne može da prođe kroz te pregrade u kanal Radonjičkog jezera. Gospodin Sefa kaže da su mnogo godina pre nego što je otpočeo sukob postojale te rešetke. One i dan danas postoje, i na njima nije bilo tragova većih oštećenja, kada je obišao kanal u periodu oktobra – novembra 1999. godine. Posle te tri pregrade, nalaze su se drveni filteri, u pravcu kanala, i oni su tu postojali veliki broj godina pre nego što je otpočeo sukob. Gospodin Sefa govori o tome kako se voda sakuplja tokom godine, osim u periodu jula i avgusta. Saznao je da, počev od maja ili juna 1998. godine, nije bilo nikakvog osoblja iz preduzeća kod dovodne cevi. Gospodin Sefa govori o betonskom kanalu Radonjičkog jezera koji počinje kod sela Gornja Luka/Lluka e Epërme, i prolazi kroz sela Gornja Luka/Lluka e Epërme, Rznić/Rzniq i Kodralija/Kodrali. Betonski kanal je dugačak sedam kilometara, a protok vode je u proseku dva do tri kubna metra po sekundi. Betonski kanal ima 42 kaskade, koje su osmišljene kako bi se umanjila sila priliva vode, budući da voda pada sa visine od 70 metra, od početka pa do kraja kanala. Sila vode je, međutim, tolika da predmeti koji padnu u kanal obično bivaju i odnešeni niz kanal. Svakodnevno se vrši nadgledanje kanala, i pišu se izveštaji o otpacima, a kanal se čisti. Međutim, nadgledanje i čišćenje je prekinuto u periodu od otprilike juna 1998. godine, tokom sukoba, i nastavilo se tek negde u junu 1999. godine. OVK je imala kontrolu nad tim područjem počev od marta 1998. godine, i radnicima preduzeća *Hidrosistemi Radonjić* je bilo teško da dođu do područja Dečani/Dečan, budući da je korišćenje vozila preduzeća moglo da privuče vatru pripadnika OVK. Obično, kanal je svake godine čišćen, ali to nije urađeno 1998. godine zbog rata. Gospodin Sefa govori o tome da je, blizu sela Rznić/Rzniq, jedno područje kanala bilo obraslo drvećem i žbunjem koje je raslo u dnu kanala, usled čega je tok vode

bio veoma spor. To područje uopšte nije čišćeno u periodu od 1985. do 2002. godine. To obraslo područje je predstavljalo prepreku toku vode. Gospodin Sefa nije siguran da li su ljudski leševi mogli da prođu kroz ovaj deo kanala 1998. godine. Kada je gospodin Sefa posetio taj kraj 2002. godine, primetio je da ima puno rastinja i otpadaka. Činilo se da je neko drveće ima čak 18 godine. Ovo područje je prvi put detaljno očišćeno 2002. godine, i odvezeno je sedam kamiona otpada. Gospodin Sefa tvrdi da između kraja betonskog kanala i mesta na kom se voda priliva u jezero, postoji jedan prirodni kanjon kroz koji teče voda. Gospodin Sefa kaže da jezero ima površinu od nekih 540 hektara, i da je na najdubljem mestu duboko 60 metara. Predmetu ne mogu da idu uzvodno kanalom. Na izvodnom delu jezera, voda se prečišćava u fabrici za preradu vode, pre nego što odlazi dalje u mrežu za distribuciju vode. Gospodin Sefa kaže da su tokom rata srpske snage kontrolisale južnu obalu jezera, i da je jezero predstavljalo prirodnu granicu između teritorija koje su kontrolisale srpske snage i OVK. Tokom sukoba, gospodin Sefa je obavio izvesne radove kod odvodne cevi, pod nadzorom snaga MUP-a. Gospodin Sefa se seća da je srpska policija otkrila leševe i ljudske posmrtno ostatke u kanalu, ali on nije posetio to mesto. On kaže da nisu pronađeni ljudski ostaci u kanalu tokom prvog čišćenja nakon rata 2001. godine.” Završio sam sa čitanjem rezimea, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Hvala gospodine Dutertre. Gospodine Emmerson.

ADVOKAT EMMERSON: Samo dva kraća komentara. Najpre, kada je reč o aspektima svedočenja u kojima se traži mišljenje svedoka bez neophodnih kvalifikacija, ja se suzdržavam od prigovora. Imamo jednu ili dve takve situacije. To je pitanje za koje je časni Sud ranije rekao da je to stvar kojoj možemo da se bavimo odvojeno, putem podnesaka. Zato u ovom trenutku ne ulažem prigovor. Pod dva, kako bi bilo savršeno jasno i precizno, u devetom pasusu rezimea se kaže da je svedok izjavio kako je OVK imala kontrolu nad kanalom počev od marta 1998. godine. Časni Sude, na osnovu 82. pasusa izjave svedoka, jasno je da je svedok mogao da govori o izvesnom položajima srpskih jedinica oko jezera, a posebno je govorio o Rzniću/Rzniq i Gornjoj Luci/Lluka e Epërme, rekavši da nije znao ko je tokom relevantnog perioda imao kontrolu nad tim područjima.

SUDIJA ORIE: Gospodine Dutertre, da li se slažete sa rečima gospodina Emmersona?

TUŽILAC DUTERTRE: Časni Sude, ja sam juče uveče dostavio izjavu, i spreman sam da saslušam bilo kakav komentar Odbrane. Kada je reč o onome o čemu govori branilac, u 82. pasusu se pominju Rznić/Rzniq i ustava kod Gornje Luke/Lluka e Epërme, i tu se kaže da svedok ne zna tačno ko je imao kontrolu nad tim područjima i gradovima, ali nije naveden nikakav datum. Međutim, u 26. aneksu, imamo jednu skicu na kojoj su označeni položaji srpskih snaga u tom regionu, pa nam to omogućava da shvatimo, kako rezime, tako i konsolidovanu izjavu svedoka.

SUDIJA ORIE: Mislim da je poenta u tome da, ako bilo koja strana ukazuje na neke položaje, to samo po sebi ne omogućava da se izvede zaključak o tome ko je zapravo

imao kontrolu nad tim područjem. To nije nikakav dokaz, i ne nalazi se u spisu. Izjava i ono što se u njoj nalazi su dokazi.

ADVOKAT EMMERSON: Pozitivna tvrdnja nije tvrdnja o nepostojanju negativne, uzevši u obzir da je sam svedok rekao da to područje nije obeleženo na karti. Svedok zapravo ne zna ko je imao kontrolu nad tim područjem.

SUDIJA ORIE: Imajući u vidu da javnost treba da ima što je veći mogući uvid u to što se nalazi u izjavo, mislim da smo se dovoljno bavili ovim pitanjem. Gospodine Dutertre, sada pred sobom imam prvobitnu verziju, jer ste vi rekli da treba da pogledamo prvobitnu izjavu, i da ćemo tu videti neka objašnjenja. Molim da pogledate 15. pasus, na primer. U originalnoj verziji piše: „Prethodno sam napravio skicu dovodne cevi, pogledati dodatak 3. Na toj skici, koja je priložena, uneo sam sledeće oznake.” Kada je reč o trećem aneksu, promenjen je broj iz nekog razloga. Broj U0156853 je izbrisan, i to je sada aneks B. Zatim, u samoj izjavi, broj je precrtan crvenom olovkom. Ja ne znam zašto je on precrtan, i zašto su preko njega napisani inicijali i jedan drugi broj, 42. To mi nije jasno. Tako se čini da taj dodatak 3 nije isto ono što je navedeno u samoj izjavi.

TUŽILAC DUTERTRE: Časni Sude, svedok je više puta dao izjavu, ali je jednom prilikom napravio skicu koju vidite u trećem dodatku, a to je tada bio aneks B i prvoj izjavi. Mi smo zadržali tu skicu, i ona ima ERN broj U0156853. Ta skica je priložena konsolidovanoj izjavi, i čitava izjava je izmenjena, i zato je prethodni ERN broj U0156853 precrtan i zamenjen drugim brojem. Zato imate indeks koji vam omogućava da uporedite te dokumente. Kada je reč o oznakama „A”, „B”, „C”, „D”, „E” i „F”, one se nalaze na skici onako kako ih vidimo u alabanskoj verziji, tako da imate skicu iz prethodne izjave, koja je uključena u aneks sa promenjenim ERN brojem, a u 15. pasusu imate istu skicu, uz dodatne oznake koje je svedok uneo, i to se koristi u ovoj konsolidovanoj izjavi. Nadam se da sam bio jasan, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Sada mi je jasno da je precrtani broj, znači, sada zamenjen novim brojem, koji se nalazi pri vrhu trećeg dodatka. Poslednje cifre su 87.

TUŽILAC DUTERTRE: Upravo tako. To važi za sve dodatke. Prethodni ERN brojevi su izbrisani.

SUDIJA ORIE: Sada mi je to jasno. Sada imamo dve kasnije verzije U0156853. Ono što je nekada bio aneks B je sada aneks 3, i ima novi ERN broj, 87, a uz izjavu je priložen i prvobitni ERN broj, U0156853, ali to sada ima i dodatne oznake. Znači deo skica i dokaznih predmeta se sada nalazi u aneksima i drugim verzijama sa oznakama, kao sastavni deo same izjave. Sada polako počinjem da shvatam

TUŽILAC DUTERTRE: Upravo tako.

SUDIJA ORIE: Možete da nastavite.

(Pretno veće se savetuje)

SVEDOK SEFA: Oprostite. Kako biste to mogli bolje da shvatite, u 27. dodatku imate tačno navedeno kada su srpske snage –

SUDIJA ORIE: Ovo je nešto što je čisto proceduralne prirode, tako da nema potrebe da se sada vraćamo na to. Ono što vas ne treba da brine je kako je sačinjen sažetak vaše izjave. U tom smislu, vaša izjava izgleda savršeno jasno. Jedino pitanje koje je pokrenuto je kako to treba predložiti javnosti, a sama izjava nije sporna. Izvolite, možete da nastavite, gospodine Dutertre.

TUŽILAC DUTERTRE: Hvala časni Sude. Ono što imamo u rezimeu, a što je sporno, nalazi se u 45. pasusu, i tu se pominje kontrola nad područjem. Želim samo da vas obavestim da tu nema reči o kontroli terena od marta 1998. godine. Zapravo, što se tiče ostalih stvari, ja imam mali broj pitanja za ovog svedoka, budući da je izjava uvrštena po Pravilu 73 ter, i pošto nemamo puno vremena, samo bih želeo da postavim jedno pitanje svedoku.

TUŽILAC DUTERTRE - PITANJE: Gospodine Sefa, vi kažete da sistem kanala i raznih pregrada kanjona, rezervoara, i zatim odliva i prerade vode – sve to je imalo za svrhu navodnjavanje i obezbeđivanje pitke vode za stanovnike tog kraja. Da li biste mogli da nam kažete koja su mesta dobijala vodu za piće koja je obezbeđivana iz tog sistema, odnosno iz reke Bistrica/Bishtrica?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Pogledajte 27. aneks. Tu imamo jednu kartu. 0163281. Na toj karti sam pokazao gde su bile snage vojske i policije. Pod tim mislim na jugoslovenske snage. Sada, zašto nisam rekao gde su bile snage OVK i da li je uopšte bilo snaga OVK –

SUDIJA ORIE: Pitanje nije da nam detaljnije to objasnite, već se od vas traži samo da navedete Pretnom veću koja mesta su dobijala vodu za piće zahvaljujući tom sistemu.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Hteo sam da dođem i do toga, ali sam najpre želeo da vam objasnim kako to da sam znao da su srpske snage bile u tom kraju, jer smo otišli do tih mesta, kako bismo videli da li se voda dostavlja ili ne. Biteš/Bitesh, *Dubrica*, Novo Selo/Novosellë, *Ferija* - to su mesta koja su dobijala vodu. Zatim, *Paljabarda/Palabardhë*, *Supoti*, *Janoš/Janosh*, *Crmljane/Cërmijan*, *Netici*, *Bec*. Ako vas interesuje samo kraj oko jezera, to su sela oko jezera, ali ukupno ima 72 sela koja su dobijala vodu iz ovog sistema. Mi smo otišli do tih krajeva da bismo videli da li se obavlja snabdevanja vodom i da li je bilo neke eksplozije, i tamo sam video srpske snage, i rečeno mi je da se radi o vojnim i policijskim snagama u tom kraju.

TUŽILAC DUTERTRE - PITANJE: Gospodine Sefa, da li je Đakovica/Gjakovë dobijala vodu za piće iz tog sistema, koja ide od reke Bistrica/Bishtrica i prerađivana je na jugo-istočnom odlivu vode iz Radonjičkog jezera?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Hidro-sistem je radio sve vreme, pre rata i nakon rata, osim tokom tri dana kada je NATO bombardovao, i kada je sistem oštećen. To je bilo u maju 1999. godine. Tada nije bilo snabdevanja tokom tri dana.

TUŽILAC DUTERTRE - PITANJE: Moje pitanje je bilo preciznije. Da li je grad Đakovica/Gjakovë dobijala, i da li još uvek dobija vodu iz fabrike za preradu vode koja se nalazi na jugo-istočnom delu jezera, a koja je u sastavu hidro-sistema Radonjić?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da.

TUŽILAC DUTERTRE: Hvala. Nemam više pitanja.

SUDIJA ORIE: Ja imam kratko pitanje. Gospodine Sefa, ranije smo dobili karte na kojima se vidi jedna reka koja je možda reka Bistrica/Bishtrica, ali ovde stoji Dečanska Bistrica. Da li je to ista stvar, jer na albanskom jeziku stoji ime reke koje se razlikuje od onoga što vidimo na ovoj karti. Iako, naravno, logika mi nalaže da je to najverovatnije ista rekla.

SVEDOK SEFA: Dečanska Bistrica je srpsko ime. To je ista reka.

SUDIJA ORIE: Shvatam. Mislio sam da „dečanska” onda možda znači nešto što se odnosi na Dečane/Dečan.

SVEDOK SEFA: Da, jer ta reka prolazi pored Dečana/Dečan.

SUDIJA ORIE: Znači, tamo gde na albanskom jeziku piše reka Bistrica/Bishtrica, na srpskom jeziku stoji Dečanska Bistrica.

SVEDOK SEFA: Postoji nekoliko reka koje se zovu Bistrica/Bishtrica. Na albanskom jeziku se to kaže Lumi i Bardhe.

SUDIJA ORIE: Sada to još više komplikuje stvari. To je, znači, ista reka. To je ono što je meni najvažnije. Ko će početi sa unakrsnim ispitivanjem?

ADVOKAT EMMERSON: To ću biti ja.

SUDIJA ORIE: Sada će vas ispitivati gospodin Emmerson, koji zastupa gospodina Haradinaja.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: ADVOKAT EMMERSON

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Gospodine Sefa, prvo nekoliko pitanja kojima bi trebalo da razjasnimo gde ste vi sve bili tokom 1998. godine i kasnije. Pre svega, da li

ste vi lično imali neka zaduženja u samom području Radonjičkog jezera u periodu od početka do septembra 1998. godine?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Početkom 1998. godine, naređeno nam je da se pobrinemo za održavanje mehaničkih postrojenja, i ja sam bio zadužen za to. Isto to piše i u izjavi. Tačka 44, paragraf 44. Tamo stoji ko je bio odgovoran za kanal.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Ono što ja pokušavam da shvatim, gospodine Sefa, jeste gde se vi sve fizički nalazili tokom 1998. godine. Znači, kuda ste vi lično išli, koliko često ste odlazili na različita mesta tog hidro-sistema između Gornje Luke/Lluka e Epërme i samog jezera? Prvo, samo jezero. Da li ste vi tokom 1998. godine bili na samom Radonjičkom jezeru?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: U martu 1998. godine sam otišao u Gornju Luku/Lluka e Epërme. Nisam išao na samo mesto gde voda uliva sve do 1999. godine. Da li mogu da nastavim?

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Možete da počnete i na drugom kraju ako hoćete, ali hajde da to sistematski prođemo. Da li ste vi ikada lično išli na mesto gde se voda uliva? Ja ću sada to zvati brana. Znači, brana u Gornjoj Luci/Lluka e Epërme, u buko kom trenutku tokom 1998. godine.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: U februaru ili martu 1998. godine.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Mislim da ste malo pre rekli da niste išli do samog mesta uliva sve do 1999. godine. Da li se možda nismo dobro razumeli?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ne. Ja sam do mesta uliva otišao jednom u 1998. godini, i to stoji u mojoj izjavi. To je bilo u februaru ili martu 1998. godine. Kasnije nisam išao. Trebalo je da idem u avgustu 1998. godine, kako bih zaustavio vodu, kada se pričalo o nekim leševima. Ali, tada smo otišli do jednog lokalnog meštana, Srbina, i on je otišao da zaustavi vodu. Ja i moj kolega smo mu rekli da je dobro što mi nismo morali sami da idemo i zaustavimo vodu. Otišli smo u Dečane/Dečan, ali ne do tačne tačke na kojoj se voda uliva.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Ja vas molim, gospodine Sefa, da se u svojim odgovorima koncentrišete na moja pitanja, jer imam puno pitanja za vas. Dakle, koliko sam ja shvatio, vi ste na branu u Gornjoj Luci/Lluka e Epërme otišli jednom u toku 1998. godine, i to je bilo, koliko se vi sećate, u februaru ili martu. Da ili ne?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da. Februar ili mart, ne znam tačno.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Hvala. Zatim ste pomenuli da je u avgustu trebalo tamo da idete kako biste zaustavili vodu, ali je onda jedan lokalni Srbin otišao da to uradi umesto vas. Da bi sve bilo potpuno jasno, vi sada govorite o nečemu što se dogodilo otprilike 9. septembra, za vreme srpske istrage o grupi leševa koji su pronađeni u području kanala. Da li je to tačno?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Žao mi je, ali ne sećam se datuma. Najvažnije je to da mi zapravo nismo tamo otišli.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Ja sam samo hteo da bude jasno da to nije bilo u avgustu. Dobro, toliko znači o Gornjoj Luci/Lluka e Epërme. Još uvek se bavimo 1998. godinom. Da li ste vi tada u bilo kom trenutku posetili bilo koji deo kanala, na bilo kom mestu između Gornje Luke/Lluka e Epërme i jezera?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ne.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Treće pitanje po redosledu o hidro-sistemu. Da li ste vi lično bili na samom jezeru tokom 1998. godine?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: 1998. godine sam bio na onom mestu jezera gde se nalazi brana, na južnom delu jezera.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Dobro, da bismo izbegli svaku zabunu, vi sada, kada govorite o brani, zapravo ne govorite o Gornjoj Luci/Lluka e Epërme, već o brani na južnom delu jezera. Da li je to tačno?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Tačno je.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Kada ste vi onda po prvi put nakon 1998. godine lično posetili bilo koji deo kanala?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ne mogu da se setim tačnog datuma. Mislim da se to nalazi u mojoj izjavi. Možda je to bio oktobar, novembar ili decembar 1999. godine. To se nalazi u mojoj izjavi. Tada smo išli samo u područje Gornje Luke/Lluka e Epërme.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Znači, da bi sve bilo sasvim jasno, koliko ste u stanju sada da se setite, prvi sledeći put kada ste otišli na bilo koji deo kanala je bio posle rata?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ostatak kanala sam posetio posle rata.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Oprostite, ali vaš odgovor opet nije sasvim jasan. Rekli ste nam da ste otprilike u oktobru, novembru ili decembru 1999. godine otišli samo u područje Gornje Luke/Lluka e Epërme. Ostanimo sada kod toga. Da li je to prvi deo kanala koji ste vi posetili 1999. godine?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: To sve stoji u mojoj izjavi, i želim to da vam objasnim. Govorimo o kanalu koji je dug sedam kilometara, i ja sam došao do ulivnog dela, do početka kanala.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Dobro, to je u redu, ali slušajte, molim vas, moja pitanja, inače ćemo potrošiti previše vremena na nepotrebne informacije. Slušajte vrlo pažljivo moje pitanje. Sledeći put kada ste otišli na bilo koji deo kanala je bio, kako ste nam rekli, posle rata, kada ste otišli do brane u Gornjoj Luci/Lluka e Epërme. Da li je to tačno? Samo da ili ne.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: I, da li ste onda tek nakon te posete po prvi put otišli do nekog dela kanala između brane i jezera?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: 2001. godine, ne sećam se tačno kada, išli smo da posetimo zadnji deo kanala.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Kada kažete „zadnji deo kanala”, na šta tačno mislite?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Želim tu nešto da objasnim. Kanalom zovemo onaj deo koji je betoniran. Ostatak je jedan kanjon. Tu ima erozije, i voda tuda teče veoma brzo. Isto tako, ima dosta mulja i sedimenata na tom mestu, zbog energije vode.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Dobro. Da bi stvari bile jasne, da li nam vi kažete da ste 2001. godine posetili onaj deo gde se završava betonski deo, i počinje prirodni kanjon?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Upravo tako.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Da li se sećate da li ste u nekom trenutku 2001. godine posetili bilo koji drugi deo kanala?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ne.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: I, prvi put ste otišli do tog dela kanala blizu Rznića/Rzniq 2002. godine. Da li je to tačno?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Vi kažete po prvi put. Da li mislite prvi put pre rata, ili posle rata?

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Prvi put nakon početka rata.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: To je bilo posle rata.

SUDIJA ORIE: Gospodine Dutertre, vi ste ustali, ali ništa niste rekli protiv pitanja, tako da mi nije baš sasvim jasno šta ste hteli.

TUŽILAC DUTERTRE: Nisam hteo da prekidam svog kolegu. Samo jedno razjašnjenje o pitanju koje je postavljeno u 13. redu: „Da li možete da se setite da li ste posetili bilo koji drugi deo kanala u bilo kom trenutku tokom 2001. godine? Odgovor je „ne”. Samo sam tražio pojašnjenje.

ADVOKAT EMMERSON: Da, shvatam šta ste hteli reći, hvala vam što ste mi skrenuli pažnju na to.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Izvinjavam se što moram ponovo da vam postavim isto pitanje, gospodine Sefa. Da bi stvari bile sasvim jasne, rekli ste nam da ste krajem 2001. godine posetili branu u Gornjoj Luci/Lluka e Epërme. Ja sam vas onda pitao da li se sećate da li ste posetili neke druge delove kanala 2001. godine, i vi ste rekli „ne”. Ono što sada gospodin Dutertre pita je da li to „ne” znači da se ne sećate, ili da niste bili na nekom drugom delu 2001. godine.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: 2001. godine sam posetio zadnji i prednji deo kanala, ali ne onaj deo u Rzniću/Rzniq koji vi pominjete.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Da bi stvari bile sasvim jasne, vi ste, znači, 2001. godine posetili dva dela kanala – branu kod Gornje Luke/Lluka e Epërme, i ono mesta gde prestaje betonski deo kanala i počinje prirodni kanjon. Da li je to tačno?
SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: I, obe te posete su se odigrale po završetku rata?
SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: I, obe su bile u jesen?
SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ne mogu tačno da se setim.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Vraćićemo se sada još jednom na područje oko Rznića/Rzniq. Vaša prva poseta tom području nakon što je počeo rat, bila je 2002. godine. Da li je to tačno?
SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Znači, vi u izjavi kažete da uopšte niste bili u tom mestu između 1992. i 2002. godine? Da li je to tačno?
SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Tako je.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Još jedna stvar pre pauze. Recite mi, kada ste otišli na to mesto blizu Rznića/Rzniq 2002. godine, da li je tada bila u toku operacija čišćenja i potrage?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: U tom periodu kompanijom koja je upravljala Radonjičkim jezerom su rukovodili ljudi iz međunarodne zajednice, i oni su naredili da se to područje očisti. U to vreme, oni su bili odgovorno za sve što se tamo radilo. Unajmili su jedno preduzeće da obavi taj posao, i nadgledali su te radove.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Ali, to nije odgovor na moje pitanje. Postaviću vam prvo jedno pod-pitanje u vezi sa vašim odgovorom, a onda ću se vratiti na svoje pitanje. Kako se zvalo to nezavisno preduzeće koje su oni angažovali na tim radovima?
SVEDOK SEFA - ODGOVOR: *Fidani-l.*

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Hvala. Da li je konsultantsko preduzeće *Clevery Consulting* imalo nekakve veze sa tom operacijom, ili ne?
SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Koje preduzeće?

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: *Clevery Consulting Limited.* Da li su oni imali neke veze sa tom operacijom?
SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Prvi put čujem za to ime.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Dobro, to je od pomoći. Kada ste vi stigli na to mesto 2002. godine, da li je operacija čišćenja tada već bila u toku?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Operacija je tada već bila započeta, ali još uvek nije bila završena.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Znači, nešto od đubreta je bilo uklonjeno, a nešto se još uvek nalazilo tamo.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Tako je.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Na kraju, da li možete da mi potvrdite ovo. Da li vam je poznato da su nakon rata, kada su ljudi u selima ponovo obnavljali svoje kuće, mnogi od njih bacali šut i smeće od gradnje u sam kanal?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da, to je tačno.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Znači, situacija je onda izgledala ovako, a mislim da to možete da nam potvrdite. Vi nam ovde uopšte ne možete biti od koristi u vezi sa stanjem žbunja ili drveća kod kanala u području blizu Rznića/Rzniq tokom 1998. godine.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Iskreno govoreći, ne mogu da kažem da li je to izgledalo ovako ili onako.

ADVOKAT EMMERSON: Hvala. Da li je ovo možda pogodan trenutak za pauzu?

SUDIJA ORIE: Da, gospodine Emmerson. Gospodine Sefa, sada idemo na pauzu i nastavljamo sa radom u 11 sati.

(pauza)

SUDIJA ORIE: Nastavite, gospodine Emmerson.

ADVOKAT EMMERSON: Hvala.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Gospodine Sefa, da li možemo da pogledamo dodatak 28 vašoj izjavi, čije objašnjenje ste hteli da date malo pre. Da li imate to pred sobom?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Sada bih hteo da vam postavim neka pitanja kako bismo utvrdili šta je ono što vi znate, a šta tačno ne znate o rasporedu srpskih snaga na kanalu, sa oba njegova kraja. Vi ste u paragrafu 82 svoje izjave, u pogledu Rznića/Rzniq rekli da ne znate ko je imao kontrolu nad Rznićem/Rzniq u bilo kom trenutku, pa vam zato neću postavljati pitanja o tom delu kanala. Međutim, molim vas da na trenutak pogledate dodatak 27. Vi ste tu nacrtali brojne krstove i napisali ste reč Srbini ili srpski ispod njih. Da li mi dobro razumemo da je tu reč o vašem sećanju da su se srpske snage nalazile na tim mestima koje ste vi obeležili krstićima?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Već sam objasnio, ali ću sada ponoviti. Svaki taj krst označava mesto srpskih policijskih i vojnih snaga. Pošto nisam imao pristup tom mestu, nisam obeležio položaje OVK, jer nisam imao te podatke. Nisam znao na kom mestu se nalazila OVK. Ono što znam je zasnovano na glasinama. Nisam imao nikakva posla sa njima, pa prema tome ništa ni ne znam. Ne znam ništa ni o Rzniću/Rzniq, gde su se oni nalazili, koliko ih je bilo, itd. To sam rekao u svojoj izjavi.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Puno vam hvala na tom pojašnjenju, jer se iz vaše izjave mogao izvući zaključak da ste jasno znali gde je linija fronta, kako se, mislim, opisuje na jednom mestu, koja je razdvajala srpske snage i OVK na severnom delu jezera. Ako nam vi sada kažete da ne znate tačno gde su se nalazile snage OVK, koje su bile razmeštene u tom području, ili koju su teritoriju kontrolisale u nekom trenutku, onda bi taj termin „linija fronta” bio pogrešan. Da li se slažete sa mnom?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Pa, meni se često događalo da sam morao da intervenišem u radovima na brani jezera Radonjić kod pogona za preradu vode u južnom delu, pa sam odatle mogao da vidim velike artiljerijske snage, i razne vrste naoružanja i opreme, tenkova, itd. Kada bismo odlazili u obližnja sela, oni su otvarali vatru sa brda na Biteš/Bitesh, i zbog toga nismo mogli da idemo dalje. To je bila vrlo neprijatna situacija, i plašili smo se da bi mogli da nas ubiju, jer su čuli da smo mi kuriri OVK. Zato nismo smeli da idemo dalje.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: U transkriptu stoji brdo *Tesh*, a to je u stvari brdo Suka e Biteshit/Biteška Suka, je li tako, uzvišeni položaj, koji se nekad zove i Suka Radoniq/Radonjićka Suka na srpskom, zar ne?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Suka Radoniq/Radonjićka Suka je drugi naziv za Suka e Biteshit/Biteška Suka, a kada upotrebimo reč „suka”, mi prosto mislimo na vrh brda. To je ista stvar.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Da li ste tokom svojih poseta mogli da vidite srpske snage, bilo policijske, bilo vojne, koje su tamo bile razmeštene u dolini?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da, jer mi smo morali da odlazimo među njih. Ja sam morao da radim u blizini tih snaga, i video sam ih sopstvenim očima. Dan danas tamo mogu da se vide tragovi prethodnih utvrđenja ili rovova.

SUDIJA ORIE: Gospodine Emmerson, do sada su Suka e Biteshit/Biteška Suka i Suka Radoniq/Radonjićka Suka opisivani kao identični, pa odgovor koji je svedok upravo dao zahteva dodatno objašnjenje.

ADVOKAT EMMERSON: Upravo sam nameravao da iskoristim njegov crtež, ako mi dopustite, kako bismo videli šta je on podrazumevao pod Sukom Bitesh/Biteška Suka. Samo prvo želim da postavim ovo poslednje pitanje.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Da li ste vi, svedoče, u toku svojih poseta mogli da vidite kako jedinice koje su bile razmeštene na terenu patroliraju tim krajem?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Sećam se da smo jednom prilikom otišli na brdo Biteš/Bitesh i da nam nije bilo dozvoljeno da nastavimo dalje, a kada smo sišli sa brda, videli smo kako oni otvaraju vatru sa brda. Nisam siguran da li su se oni nalazili i u podnožju brda, ali jesu bili na vrhu. Bile su tamo i policijske i vojne snage.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Samo da pojasnimo ovo. Ako ne znate odgovor, slobodno nam recite. To je potpuno razumljivo, jer ste vi tamo odlazili samo povremeno. Jednostavno me interesuje da li ste vi, tokom svojih poseta, ikada uočili jedinice srpskog MUP-a ili vojne jedinice kako se kreću po terenu. Znači, ne na brdu, već razmeštene na terenu, kako patroliraju, dolaze i odlaze.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ja sam ih samo video iz Đakovice/Gjakovë i *Osikhila*, a to selo je u pravcu Đakovice/Gjakovë i Dečana/Dečan. To je prvo selo na putu Peć/Pejë - Đakovica/Gjakovë. Tamo sam video jednu veliku kolonu sa puno ljudi i preko 40 oklopnih vozila.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Izneću vam jednu tvrdnju, i interesuje me da li se vi slažete sa tim. Na osnovu onoga što ste vi sami videli, vi ne znate da li srpske snage jesu ili nisu s vremena na vreme prodirale severno prema području gde se nalazio kanal.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Žao mi je, ali ako pogledate vojnu kartu, videćete da se jezero nalazi na koti 465, iznad nivoa mora. Ono se nalazi na uzvišenju od oko 550 metara nadmorske visine, a to vam daje dobru ideju o tome da sa tog uzvišenja može da se vidi cela teritorija oko jezera. Pošto smo mi posećivali to mesto, vi ćete razumeti da smo mi mogli da vidimo položaje sa kojih su oni otvarali vatru. Samo to mogu da kažem u odgovoru na vaše pitanje.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Razumem. Pogledaćemo sada vašu kartu, a to je dodatak 27. Ova grupa krstića, ako pogledamo najviši krstić na karti, sa leve strane, odmah pored njega se nalazi jedan kružić na obali jezera, ispod čega piše reč Biteš/Bitesh. Šta je to predstavljalo?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: To je Suka e Biteshit/Biteška Suka.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Vi, dakle, kažete, na osnovu toga što ste obeležili na toj karti, da su se srpske snage nalazile na Suka e Biteshit/Biteškoj Suki. Da li je tako?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: A preko puta toga, levo odatle, šta to predstavlja na vašoj karti?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Sa leve strane se nalazi Babaločka Suka/Suka e Baballoqit. To je brdo iznad je *Hereg*, gde se nekada nalazilo naselje Srba i Crnogoraca koji su, da bi bili zaštićeni, dobili pomoć nekih srpskih snaga. Mi smo videli dim od artiljerijskih eksplozija.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: To je, znači, predstavljeno ovim krstićem sa leve strane karte? Molim vas gledajte kartu dok odgovarate na pitanja, jer se čini da se tu nalazi kružić, odmah iznad krsta, tako da me interesuje šta taj kružić predstavlja.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Time sam hteo da označim da se tu nalazi selo Babaloć/Baballoq, a ovo je put Đakovica/Gjakovë - Dečani/Deçan, otprilike na mestu gde su bili njihovi položaji. Suka Crmljan/Suka Cërmjan je više od ova druga dva brda, Biteš/Bitesh i Radonjić/Radoniq. Ono se nalazi pored njih, ali je više. Ako sa tog položaja pogledate desnu stranu jezera, nisu se videle nikakve snage, odnosno bar ja nisam znao da je tu bilo ikakvih snaga, bilo srpskih, bilo OVK, jer je taj teren jasno mogao da se vidi sa tog položaja. U gornjem delu, u pravcu Ratišta/Ratishi nisam ništa video, jer nisam imao nikakve instrumente kojima bih mogao da osmatram.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Hvala vam, to je od pomoći. Koliko je vama poznato, gospodine Sefa, a mi smo čuli svedočenje pred ovim Sudom o tome da, ne samo da je bilo srpskih snaga na brdu Crmljan/Cërmjan, već i o oružanim sukobima oko tog brda – prema tome, iz vašeg svedočenja, da li nam vi kažete da ste potpuno sigurni da ih nije bilo, i da vi nikada niste videli takve snage, ili, pak, vi ne znate da li ih je bilo ili ne? Šta je to što vi pokušavate da nam kažete o tom brdu Crmljan/Cërmjan?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ako pogledate kartu, a to je jedna druga karta, topografska, koja se poklapa sa ovom, videćete da između brda Crmljan/Cërmjan i Radonjić/Radoniq postoji put koji vodi ka udaljenim selima u pravcu Rakoca/Rakoc. Pošto su srpske snage bile razmeštene na drugoj strani, gde se sada nalazi jedan italijanski aerodrom, odatle se pružao pogled na celu tu zonu, pošto se to mesto nalazi na višem položaju. Odatle smo mi mogli da vidimo borbe.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Postaviću vam pitanje na drugi način, gospodine Sefa. Koliko puta ste vi, u periodu od marta do septembra 1998. godine, odlazili na jezero?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Od marta do septembra 1998. godine, na ovaj deo jezera sam odlazio bar dva puta nedeljno, svaka dva – tri dana.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: A o kom delu jezera govorite?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Mislio sam na onaj deo koji sam obeležio krstićima, gde smo mi odlazili bar jednom nedeljno.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Hvala. Da li možete da nam pomognete –

SUDIJA ORIE: Možete li, molim vas, gospodine Emmerson da zatražite od svedoka da nam tačno kaže koje je to lokacije posećivao, jer ako svedok kaže da je obišao mesta koja su obeležena krstićima, a Babaloć/Baballoq je na ovoj skici severnije čak i od najsevernijeg dela jezera Radonjić, što se nipošto ne podudara sa -

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Svedoče, da li možete tačno da objasnite koji konkretan deo jezera ste vi posećivali tim prilikama? Možda će vam biti lakše ako to

stavite u kontekst tog pogona za preradu vode, odnosno toga koji ste deo tog pogona vi lično posećivali.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Mi smo redovno odlazili do stanice za filtriranje, koja se nalazila na putu između brda Radonjić/Suka Radonjić i Crmljan/Suka Čermjan, u donjem delu, na nižem položaju. Odatle je moglo da se vidi brdo Biteš/Bitesh, sa glavnog puta, i sela Gornje Novo Selo/Novosellë e Epërme, Janoš/Janosh i Sopot. Tamo smo svake nedelje odlazili bar jednom, a nekada i više puta. Ja sam shvatio da ste vi hteli da pitate o severnom delu. Taj deo smo mi mogli da vidimo samo iz daljine.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: U redu. Znači, vi govorite o stanici za filtriranje, i kažete da ste nju redovno posećivali. Da li ste odlazili i u druge delove pogona, ili ste odlazili samo do te stanice za filtriranje?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Odlazili smo i u Orahovac/Rahovec, ali sada razgovaramo o –

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Ovo je bilo loše formulisano pitanje. Recite mi da li ste odlazili u neki deo pogona za prerađivanje vode na jezeru Radonjić redovno, ili ste redovno samo odlazili do te stanice za filtriranje vode?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da. Postoji tu i odvod, odnosno izlaz iz tunela, odakle smo ispuštali vodu za irigaciju zemlje oko sela.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: U redu. A da li su stanica za filtriranje i ta odvodno cev tunela, da li su oba ta mesta na južnom delu jezera?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da, to je u južnom delu jezera, ali nisu blizu jedno drugom.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Vi ste sa na osnovu svojih poseta ta dva mesta na južnom delu stekli vaše podatke o rasporedu srpskih snaga?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Hvala. Samo na kraju želim da vas pitam još nešto.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da li mogu još nešto da kažem? U blizini te brane, nalazi se mesto gde je bio postavljen alarmni sistem, kako bi upozorio ukoliko voda poplavi branu. Tu se nalazio taj sistem za alarmiranje, i to je bilo mesto na kom su pripadnici policijskih i vojnih snaga obično provodili noć. Odatle je mogao da se vidi čitav teren oko tog mesta.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Hvala. I, da bismo izbegli zabunu, kada kažete brana, vi govorite o brani na jezeru Radonjić, a ne o brani u Gornjoj Luci/Lluka e Epërme, zar ne?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Pa, zovemo branom ovaj deo, a za to koristimo reč za koju ne znam kako se kaže na engleskom jeziku. To je slična reč. Na albanskom je to „kaptzah”. Za to mesto u engleskom koristimo reč *intake*, a branu za jezero Radonjić. To su dve potpuno različite stvari.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Hvala vam na tome, međutim, prevodiocima je teško ako vi prelazite sa jednog jezika na drugi u sred odgovora. Nisam siguran da smo dobro razumeli vaš odgovor.

SUDIJA ORIE: Mislim, u stvari, da je svedok upotrebio reč koja je bila prevedena kao brana, a koja označava nešto što se nalazi na kraju jezera, gde se zaustavlja voda, kao ustava. Bar koliko se ja sećam, on obično nije koristio reč brana za to što je na engleskom nazvao „intake”.

ADVOKAT EMMERSON: Moguće je da ja nisam dobro razumeo. Ja sam koristio reč brana za Gornju Luku/Lluka e Epërme. Hvala vam, to mi je od pomoći.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Poslednje pitanje o tom području oko jezera i kanala. Razmislite dobro, i ukoliko ne znate odgovor na pitanje, nemojte nagađati. Da li možete da nam potvrdite da sa obe strane kanala postoji jedan utabani put koji od jezera vodi u severo-zapadnom pravcu duž kanala, i koji se prostire paralelno sa njim?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Oprostite, da li možete da ponovite to pitanje, molim vas?

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Da. Od jezera, idući severo-zapadno uz prirodni deo kanala, nalazi se zemljani put kojim idu terenska vozila –

SUDIJA ORIE: Oprostite, ali da li ste vi napravili grešku? Imao sam utisak da se ide severo-zapadno, ako počnete –

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Izvinjavam se, u pravu ste. Kada kažem početna tačka, mislim na mesto na kom kanal ulazi u jezero, a zatim, u pravcu severo-zapada, nalazi se zemljani put koji se prostire sa obe strane, i ide duž te klisure, i tim zemljanim putevima mogu da prolaze terenska vozila. Da li možete to da nam potvrdite, molim vas?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Pa, zavisi. U teškim vremenskim uslovima, nemoguće je voziti tuda, čak i vozilima sa pogonom na sva četiri točka.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Mi, naravno, imamo neke snimke iz vazduha područja oko kanala, na kojima se vide - mada mislim da to nije dovoljno jasno na vašim crno-belim kopijama – na kojima se vide zemljani putevi koji idu, najpre, na istočnoj strani, od jezera pa prirodnim delom kanala naviše, a isto tako i na zapadnoj strani. Da li vi kažete da je bilo trenutaka kada su ti zemljani putevi bili neprohodni?

SUDIJA ORIE: Ja mislim da je svedok upotrebio izraz kanjon za ono što vi zovete prirodnim delom. Hajde da u nastavku konzistentno koristimo izraze.

SVEDOK SEFA: U delu gde je kanjon, ne postoji nikakav put. Do početka kanjona, postoji asfaltni put.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Ja ne govorim o asfaltnim putevima.
SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ne, to je loš put, to je običan put, zemljani.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Videću da li mogu da pronađem tu fotografiju, a u međuvremenu ću preći na jednu drugu temu. Postaviću vam sada, svedoče, jedno pitanje o tome kako se rukuje tom dovodnom cevi kod Gornje Luke/Lluka e Epërme? Najpre, Sali Zejnaj je osoba koja je bila zaposlena u tom preduzeću, i njegovo osnovno zaduženje je bilo da kontroliše dovod kod Gornje Luke/Lluka e Epërme? Govorim o 1998. godini. Da li je tako?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Osoba koja je bila zadužena za priliv u Dečanu/Dečan je ubijena.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Doći ćemo do toga. To je bio Musli Mulliqi, zar ne?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: I, on je radio zajedno sa Sali Zejnajem?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Sali Zejnaj je bio stacioniran kod položaja gde se nalazi dovodna cev, priliv, u Gornjoj Luci/Lluka e Epërme, zar ne?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Tu i tamo.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Kažete tu i tamo, ali, pored toga, da li je bio zadužen da nadgleda i patrolira čitavim područjem duž kanala?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da, on je to radio povremeno.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Kažete povremeno. Osim te dve dužnosti koje je imao, da rukuje dovodnom cevi i da nadgleda kanal, da li je on imao i neka druga zaduženja tokom 1998. godine, ili je to bilo sve što je on radio?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Kažem povremeno zato što je on nadzirao to područje kada je imao mogućnosti da to radi, i tako je bilo sve do juna 1998. godine, kada je proteran iz svoje kuće.

ADVOKAT EMMERSON: Upravo do toga želim sada da dođem. Molim da se u međuvremenu na ekranu prikaže dokazni predmet P-45.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Pre juna 1998. godine, da li ste bili u redovnom kontaktu sa Salijem Zejnajem?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ne. Samo onda kada sam to pomenuo u izjavi. U martu smo se poslednji put videli pre rata.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: U redu. A kada ste se sa njim sreli sledeći put, posle marta?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ne sećam se kada smo se sreli nakon 1999. godine. Ne sećam se datuma.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Molim da mi odgovorite sa „da” ili „ne”. Da li ste znali da je Sali Zejnaj redovno ostavljao pregrade otvorene kod Gornje Luke/Lluka e Epërme, kako bi nivo vode bio niži u Bistrici/Bishtrica, i kako bi civili mogli da beže od Srba? Da li ste, zapravo, znali da je on menjao nivo vode sve do juna meseca, kako bi civilima omogućio da pređu preko reke i pobegnu?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Dopustite mi da vam nešto objasnim. Sali je bio moj poslodavac. Nismo imali direktan nadzornički odnos. Ja u to vreme nisam bio njegov šef, ili, da se tako izrazim, menadžer.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: U redu, ali, ja sam vas pitao da li ste znali da je on namerno menjao vodostaj i otvarao pregrade ustave, kako bi nivo reke Bistrice/Bishtrica bio nizak, čime je omogućio civilima da beže preko reke? Da li ste znali za to?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ja za to nisam znao, a ako je dobio takvo naređenje, ja bih želeo da vas podsetim da je direktor preduzeća u to vreme bio Srbin. Možda mu je to naređenje dato, i možda je on morao da ga izvrši, ali ja o tome nemam nikakvih informacija.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Doći ćemo do toga za trenutak. Sada možete da vidite na ekranu jednu fotografiju. Gledamo duž kanala ka jezeru. Na toj slici, onako kako je ona sada okrenuta, ne vidite jezero, zapravo, možda malo pri vrhu, u daljini. Ovaj deo koji gledamo je kraj betonskog dela kanala, gde počinje kanjon. Sada, sa leve strane kanala vidite zemljani put, koji, izgleda, ide paralelno sa vodom. Da li vidite to? Da?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Taj zemljani put je tu bio i 1998. godine, zar ne?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ne sećam se tog puta.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Rekli ste nam da niste odlazili ni na jedan deo kanjona ili kanala 1998. godine. Da li hoćete da kažete da se sećate da toga tu nije bilo ranije? Šta zapravo hoćete da nam kažete?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Jedino što mogu da kažem je da nikada nisam išao tim putem.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Vidimo da sa druge strane kanjona takođe postoje tragovi od vozila. Da li ste videli bilo kakva vozila kako idu tom stranom kanjona koju na fotografiji vidimo kao desnu?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ne sećam se puta sa desne strane, možda mu nisam posvetio pažnju.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Da to razjasnimo. Da li ste vi tamo tako retko odlazili u to vreme da zapravo ne znate šta se događalo duž kanala?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ako govorite o 1998. i 1999. godini, mogu iskreno da vam kažem da tamo uopšte nisam bio.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: U redu. Ali, mislim da možete da potvrdite da, iako niste osmatrali kanal niti duž kanala u bilo kom trenutku u to vreme, vi znate da je protok vode te godine bio izuzetno visok?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Kako biste bolje razumeli, postoji skica mesta priliva vode u Dečanima/Dečan. Ja sam pomenuo da nismo mogli da rukujemo sa te tri pregrade, zato što su one dugo vremena bile fiksirane, i voda je neprestano proticala. Mi nismo imali i instrumente kojima bismo merili koliko je protok vode.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Gospodine Sefa, molim vas saslušajte me. Ostavićemo po strani sada merenja. Vi ste u izjavi koju ste jutros potvrdili rekli da znate da je tokom 1998. godine bilo više vode nego inače. Kažete da ste to znali zato što je došlo do preliivanja vode u jezero i zato što je palo puno snega u zimu 1997. i 1998. godine, i da je do juna ili jula preliivanje vode u jezeru bilo zapravo u nivou od 40 santimetara, te da je ta buka od vode koja se preliivala bila tolika da ljudi koji su tu živeli noću nisu mogli da spavaju. To je, dakle, rezime onoga što ste rekli u paragrafima 38 i 84 vaše izjave. Ja sam parafrazirao. Da li možete da nam potvrdite, molim vas, da ste znali da je nivo vode tada bio viši nego obično?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da, to potvrđujem, jer mi imamo jedan instrument, tu gde se nalazi U014, na kraju jezera, gde vidite brdo Biteš/Bitesh. Iza jezera, na tom brdu je mesto gde se voda preliiva, i tako smo shvatili da se voda preliiva. Ali, nemam nikakve informacije o kanalu.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: U redu. Ali, kada je reč o vodi koja dolazi u jezero, ona protiče kroz kanal, zar ne?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Preliivanje u nivou od 40 santimetara u jezeru ukazuje na to da je jako puno vode proteklo kroz kanal, zar ne?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da, došlo je do velikog priliva vode, da.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Tako je bilo tokom celog leta?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Hvala. Rekli ste nam da niste znali da je Sali Zejnaj namereno ostavljao pregrade podignute sve do juna. Kada je on u junu otišao, da li ste znali da je ostavio pregrade kod Gornje Luke/Lluka e Epërme širom otvorene?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ne bih želeo da unosim zabunu. Mi govorimo o pregradama preko kojih se voda uzima iz reke, a ne o pregradama koje propuštaju reku da ide svojim prirodnim putem.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: To mi je jasno, ali svrha pregrada je bila da preusmere vodu iz Bistrice/Bishtrica od kanala do jezera. To nam je svima jasno. Kada ostavite te pregrade ili kapije u kanal otvorenim, posledica toga je da vodu onda usmeravate iz reke u kanal, zar ne?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: I, vi ste nam rekli da niste znali da je gospodin Zejnaj pre juna to namerno radio, kako bi nivo reke Bistrice/Bishtrica bio niži juna. To mi je sada jasno. Međutim, ono što vas pitam je sledeće. Da li ste znali da je, kada je otišao u junu, on tada ostavio otvorene pregrade, kako bi reka Bistrice/Bishtrica stalno bila preusmerena u kanal?

SUDIJA ORIE: Sada sam stvarno zbunjen.

ADVOKAT EMMERSON: Oprostite.

SVEDOK SEFA: Ja nemam tu informaciju.

SUDIJA ORIE: Ako govorimo o pregradama, interesuje me o kojim tačno pregradama govorimo. Pogledajte dodatke izjavi. Pogledajmo treći dodatak, ono što je u prvobitnoj verziji na stranici 5, a to je U0163144. Svedoče, molim vas da vi takođe to pogledate. To je ona skica na koju ste vi uneli oznake. Kako ja razumem, prirodni tok reke je u pravcu B, a svedok -

SVEDOK SEFA: Oprostite, samo trenutak.

SUDIJA ORIE: Govorim o petoj stranici originalne verzije. Prirodni tok vode u reci prati pravac B, koliko ja vidim.

SVEDOK SEFA: Upravo tako.

SUDIJA ORIE: Sada, imamo pregrade koje su označene sa A. Te iste pregrade vidim i u originalnoj verziji na sedmoj stranici, i to su dve pregrade, ukoliko sam dobro razumeo. Slika na sedmoj stranici.

SVEDOK SEFA: Da.

SUDIJA ORIE: Ako se pregrade otvore, voda onda ide prirodnim tokom, a ako se zatvore, onda se voda preusmerava u kanal.

SVEDOK SEFA: Upravo tako.

SUDIJA ORIE: Gospodine Emmerson.

SVEDOK SEFA: Da li mogu nešto da vam objasnim?

SUDIJA ORIE: Da, izvolite.

SVEDOK SEFA: Za taj proces je dovoljno samo da se pregrada A otvara ili zatvara. Ja govorim o stvarima kako su se onda radile, o situaciji kakva je bila tada.

SUDIJA ORIE: Dobro, to mi je jasno. Gospodine Emmerson, mene je zbunilo ono što vidimo na 45. stranici. „Da li vam je jasno da je, kada je otišao u junu, on ostavio otvorene pregrade.” Zatim ste vi rekli: „Svrha otvaranja tih pregrada je preusmeravanje vode iz reke...” To me zaista zbunilo.

ADVOKAT EMMERSON: To zavisi. Objasniću.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Postoji način da se tok vode u kanalu kontroliše uz pomoć sistema koji je na crtežu označen sa „C”, „D”, „E” i „F”, zar ne?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da, to je tačno.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: I, što su pregrade više podignute, to više vode ide u kanal.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da. Sada ću vam to objasniti. Pogledajte sliku 6344. Pregrade „C”, „D”, „E” i „F” su stalno bile otvorene, ne samo tokom rata, već i pre rata. Bile su otvorene sve do 2002. ili 2003. godine, koliko se sećam. Da li mogu da nastavim? Ako otvorite pregrade „1A” ili „2A”, voda odlazi, a ako ih zatvorite, voda ide u kanal.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: A kapije „D”, „E” i „F” mogu da se zatvore, zar ne?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Danas da, ali ne onda.

SUDIJA ORIE: Gospodine Emmerson, mislim da je svedok to već rekao, ali moram da vidim gde je to, da te pregrade nisu mogle da se pomeraju u ono vreme, tako da me zaista zbunjuje o kojim pregradama govorimo. Govorite o rukovanju pregradama, a svedok je ranije rekao da u to vreme putem tih pregrada niste mogli da kontrolišete vodostaj u kanalu.

ADVOKAT EMMERSON: Ja pokušavam da sa svedokom razjasnim šta je zapravo rekao čovek koji je upravljao tim pregradama.

SUDIJA ORIE: Pretresnom veću nije bilo jasno šta pokušavate da uradite.

ADVOKAT EMMERSON: Razumem, molim samo za trenutak strpljenja.

ADVOKAT EMMERSON: Molim vas da se sada pogleda izjava svedoka Salija Zejnaja, koja je data Tužilaštvu 8. avgusta ove godine. Tek sinoć smo je dobili, tako da nažalost nije uneta u sistem.

SUDIJA ORIE: Ako imate neki odštampani primerak, to bi bilo dobro.

ADVOKAT EMMERSON: Imamo i verziju na engleskom i verziju na albanskom za svedoka.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Zamolio bih vas da pogledate dva paragrafa u ovoj izjavi, a zatim dva pasusa iz izjave koju je taj svedok dao Odbrani. Molim da pogledate pasus 23. Izvinjavam se. Mislim da vi imate izjavu gospodina Zejnaja na albanskom. Pogledajte paragraf 23, a ja ću ga pročitati za zapisnik. „Odgovarajući na pitanje istražitelja: ‚Tokom sukoba, ja sam išao između Rznića/Rznić i Gornje Luke/Lluka e Epërme, kako bih svaka tri dana gledao šta se dešava kod priliva vode. Koliko se sećam, otišao sam do mesta gde se voda priliva da bih otvorio pregrade, kako bi tok vode išao lakše u reku Bistricu/Bishtrica, i kako bi ljudi mogli lako da prelaze reku. Ljudi su želeli da pređu preko reke, jer je za njih bilo opasno da idu glavnim putem, budući da su kontrolu nad putevima imali Srbi.‘” Onda kaže da su ljudi napuštali sela blizu glavnog puta, Šaptelj/Shaptej, Glođane/Gllogjan, Gramacel/Gramocelj, Babalóc/Baballoq, Dubrava/Dubravë, itd., kako bi stigli na drugu stranu do sela Isnić/Isnić, Rznić/Rznić, Papraçane/Papracane, Brelic/Brelic, Kruševac/Krushvec i Dubovik, jer su to, kako kaže, bila sigurnija sela, budući da na toj strani reke nije bilo prisustva srpskih jedinica. Gospodin Zejnaj, čini se, kaže da je, kako bi ljudi prelazili preko Bistrice/Bishtrica, on smanjivao protok vode, tako što je upravljao pregradama kod Gornje Luke/Lluka e Epërme. On kaže da je otvarao pregrade kako bi smanjio protok vode, i kako bi ljudi lakše mogli da pređu preko reke. Da li možete da nam objasnite šta on tu kaže?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: On je rekao upravo šta se dešavalo i kako je to izgledalo. Kada biste imali kartu gde se vidi mesto priliva vode, onda biste tu videli da, nakon priliva, postoji deo reke na kom je moguće preći reku. Objasniću. Kako bi ljudi mogli da prelaze preko reke, na kraju mesta gde je priliv, on je preusmeravao vodu ka kanalu, tako da su ljudi mogli da pregaze reku. Ali, to je na kraju mesta gde se vrši priliv vode.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: On je zapravo vodu iz reke preusmeravao u kanal?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da, tako se to radi. To je funkcija tih pregrada.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: On kaže da je otvarao pregrade. Da li znate zašto to kaže?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Možda je došlo do zabune oko toga šta je on rekao. Možda je pri prevodu došlo do nesporazuma. Ako otvorite pregradu „A”, voda ide svojim tokom. Ako je zatvorite, ona se preusmerava.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Onda ću vam ponoviti svoje prethodno pitanje. Da li ste znali da je on preusmeravao vodu iz reke ka kanalu? Nije bitno kako je to rađeno mehanički, ali me interesuje da li ste vi znali da je on to radio, kako bi ljudi mogli da pređu preko vode.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ne, nisam to znao. Sa njim nisam imao nikakvog kontakta, kako bih to onda znao.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: U redu, ali, efekat toga u godini kada je vodostaj bio izuzetno visok, bio je povećan protok vode kroz kanal, zar ne?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Upravo tako. Da li mogu još nešto da kažem? Možda vam je teško da ovo shvatite, ali pogledajte fotografiju na petoj stranici. Sa leve strane, to „A” ima za svrhu smanjivanje nivoa vode kod priliva. Sada, na šestoj stranici, takođe imate fotografiju gde vidite u kom smeru teče voda. Ako otvorite pregradu kod tačke „A”, voda na tom mestu potpuno otiče. Ako otvorite desnu kapiju, voda ne otiče u potpunosti, i on je to tako radio, i tako je mogao, manje – više, da menja nivo vode koja je išla u kanal. Tako to tehnički funkcioniše.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: U redu, ali, pogledajte paragraf 30 njegove izjave. Pročitacu. „Odgovarajući na pitanje istražitelja: „Ukoliko je neko telo bačeno u kanal, tok vode je toliko jak da može da prenese predmete koji su čak i teži od leševa, sve do početka jezera. Znači, proći će i kroz kanjon. Visina vodostaja na početku kanala je 70 santimetara, ukoliko je protok vode 12 kubnih metara u sekundi. Kanal je otprilike dva metra dubok. Kanjon je još plići, budući da je širi.” Sada, gospodin Zejnaj je očigledno imao više svakodnevnih prilika da 1998. godine posmatra i bude kod kanala nego vi, zar ne?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da, on je to mogao da radi do juna, ali ne znam koliko često. Kao što sam vam rekao ranije, ja nisam bio njegov menadžer.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Razumem. Ali, u 23. pasusu, on kaže da je išao između Rznića/Rzniq i Gornje Luke/Lluka e Epërme makar svaka tri dana, tokom sukoba, pa sve do trenutka kada je otišao u junu. Hteo bih da tu nešto razjasnimo. Da li se slažete sa njegovom procenom da, ukoliko se tok vode u kanalu, a pogotovo godine kada je vodostaj visok, namerno menja na ovaj način, da tok vode može da postane toliko jak da može da prenese predmete koji su čak i teži od ljudskog tela duž kanala, pa sve do mesta na kom voda ulazi u jezero. Da li se slažete sa tim?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Mogu da se složim sa tim da je sve moguće. Sama činjenica... Ja ne znam da li vam je poznato šta znači 12 kubnih metara po sekundi. To je tolika sila da takva voda dubi kanjon. Ja ne znam šta se tamo zapravo dešavalo, a Sali je tamo bio češće nego ja. To što je rekao bi moglo da bude tačno.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: To je, znači, bio uobičajeni maksimalni protok, zar ne?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Godišnji prosek je dva do tri kubna metra po sekundi, ali ponekad to ide do 12 ili 10 kubnih metara, a ponekad samo do jedan ili dva kubna

metra, ali to nije relevantno. Prema tome, količina vode koja ulazi u kanal nije indikator nivoa jezera.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Da, to sam shvatio, ali slušajte, molim vas, pažljivo moje pitanje. Ja ću ga još jednom ponoviti. Broj koji navodi gospodin Zejnaj u svojoj izjavi, 12 kubnih metara u sekundi – to bi pod normalnim okolnostima bio najjači ili maksimalni protok, zar ne?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Da li se kanal koristi u svom punom kapacitetu, ukoliko se velika količina vode iz reke Bistrice/Bishtrica preusmeri u kanal?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Kanal nikada nije pun, jer je brzina i energija vode visoka.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Možda je došlo do greške u prevodu. Još jednom, 12 kubnih metara je normalni maksimum kada ne postoje nikakve prepreke kod Gornje Luke/Lluka e Epërme koje bi sprečavale vodu da se uliva u kanal, i kada su pregrade zatvorene i sprečavaju vodu da otiče u reku Bistricu/Bishtrica. To je, znači, maksimalni protok, kada u kanalu ima najviše vode.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Najveća količina vode je 12 kubnih metara u sekundi.

SUDIJA ORIE: Gospodine Emmerson, budući da nam je svedok pokazao šestu stranu, pogledajte prvo, molim vas, petu stranu originalne verzije. Vi ste ovde nešto označili slovom „G”, ali to nije objašnjeno u vašoj izjavi. Recite nam, šta znači slovo „G”?

SVEDOK SEFA: Ne vidim slovo „G”.

SUDIJA ORIE: To je vaša skica. Sa leve strane skice –

SVEDOK SEFA: To je „C”, a ne „G”.

SUDIJA ORIE: Ja vidim slovo „G” kod same ivice, a „C” tamo gde teče reka, ispod slova „B”, ali ovde nešto liči na „G”, i to očito nije ono drugo „C”. Gospodine Dutertre, da li vi možete da mi pomognete? Da li mi svi vidimo slovo „G” ili ne?

TUŽILAC DUTERTRE: Časni Sude, ja mislim da se u 16. paragrafu pominje slovo „G”. Na tom mestu je napravljena izjava, odnosno sa tog mesta je snimljena fotografija koja sledi nakon skice. Vidite, na početku sedmog paragrafa, to se takođe pominje.

SVEDOK SEFA: Ne, ne, prigovor. „G” znači sledeće. To se odnosi na jednu drugu fotografiju koja je povezana sa ovim.

SUDIJA ORIE: Aha, sada vidim. Da, vidim, u redu, nisam dobro gledao.

SVEDOK SEFA: Na šestoj strani.

SUDIJA ORIE: Da, tamo je to objašnjeno. Sada je to jasno. Imam još jedno pitanje. Kada gledamo tu fotografiju na šestoj strani, izgleda da ovde voda pretiče pored pregrada. Da li vidite prvu dugu liniju sa leve strane fotografije? Da li možete da nam objasnite šta je to? Izgleda kao nešto od betona, tu pored stare gume. Da li je to neka vrsna sigurnosne pregrade za preveliki protok vode?

SVEDOK SEFA: Slovo „G” koje ste ranije pomenuli odgovara fotografiji na šestoj strani. To je mesto sa kog je snimljena fotografija. Sada, „D” je povezano sa „D”, „E” i „F” na petoj strani.

SUDIJA ORIE: Dopustite mi da vas ovde zaustavim. Ja razumem i „G” i celu skicu, odnosno bar mislim da razumem, ali ono što me sada zanima i što želim da saznam je sledeće. Na fotografiji na šestoj strani vidimo vodu sa desne strane. Od pozadi vidimo ulaz u kanal, a levo od toga vidimo pregradu koja omogućava vodi da nastavi da teče prema reci. Ovde vidim jednu betonsku strukturu, koja se nalazi sa leve donje strane fotografije, otprilike na dve trećine fotografije, malkice prema gore. Meni, ovako na prvi pogled, to izgleda kao neka betonska struktura. Pitam se šta je svrha toga.

SVEDOK SEFA: Ova betonska struktura se koristi da bi se akumulirala voda na mestu označenom slovom „B”. Tu se voda skuplja, a slovo „E” pokazuje smer prema kanalu.

SUDIJA ORIE: Dobro, ako ima toliko mnogo vode da kanal sve to ne može da apsorbuje, i ako onda zatvorite pregradu kod slova „A”, šta će se dogoditi sa ostatkom vode? Da li će ona preteći preko... ne usuđujem se da nazovem to branom, iako tako izgleda. Da li bi, dakle, voda tekla preko te brane i išla dalje svojim prirodnim tokom?

SVEDOK SEFA: Da, u pravu ste. To funkcioniše upravo tako. To je mesto sa kog višak vode odlazi. Višak vode, koju kanal ne može da primi, prelazi preko ove betonske strukture i dalje teče prirodnim tokom.

SUDIJA ORIE: Znači, na osnovu ove strukture, vi možete da nam kažete koliki je maksimalni protok vode kroz kanal. Ako na ima više vode, ona će jednostavno preteći prema reci, jer kanal to ne može da primi. Tada nivo vode raste, i ona teče preko brane. Da li sam to dobro shvatio?

SVEDOK SEFA: Da, to je vrlo tačno shvaćeno. Kada ima više od 12 kubnih metara, onda voda prelazi sa ove strane preko te strukture. Kanal može da primi samo do 12 kubnih metara.

SUDIJA ORIE: Hvala, nastavite, gospodine Emmerson.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Ranije ste pomenuli jednog radnika u Gornjoj Luci/Lluka e Epërme, koji je radio sa gospodinom Zejnajem, i koji je poginuo, Musli Mulliqi. Prvo, da li možete da potvrdite da su gospodina Mulliqija ubile srpske snage?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Prvo bih želeo ljubazno da vas zamolim da kažete Musli Mulliqi, jer je to njegovo ime.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Izvinjavam se zbog svog izgovora. Možete li da potvrdite da su njega ubile srpske snage?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da, tako je.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Možete li takođe da potvrdite da su ga upucali kod kanala, dok se vraćao sa posla?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Već sam nešto rekao o tome. Rekao sam da je ubijen na dužnosti, dok je obavljao svoj posao. On se nalazio blizu svoje kuće, a njegova kuća je blizu kanala.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Dobro, da bi stvari bile sasvim jasne, on je živio u kući koja je bila vlasništvo preduzeća, i koja se nalazi pored kanala, blizu Gornje Luke/Lluka e Epërme i mesta uliva.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da. Ta kućica se nalazila blizu mesta uliva, i tu kućicu smo mi popravili.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Vratću se na to. Ali, znači, na njega su pucale srpske snage dok je hodao ivicom kanala.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Naša tradicija je da odemo do kuće pokojnika da izrazimo saučešće porodici, pa smo to i učinili, i oni su nam to rekli. Smatrali smo da je naša moralna obaveza da posetimo njegovu porodicu.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Da li možete da budete malo konkretniji? Na kom mestu kanala, koliko daleko od mesta uliva je on ubijen? Recite nam bar otprilike.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Možda 100 – 150 metara, ali morate da imate na umu da on nije bio zadužen samo za mesto uliva, već i za kanal.

SUDIJA ORIE: Gospodine Emmerson, kada od svedoka tražimo procenu, onda je to obično procena zasnovana na tome što je video, ili što mu je detaljno opisano. Sada ja ne znam ko je njemu ovo rekao.

ADVOKAT EMMERSON: Mislim da je svedok rekao da je njegov izvor informacija porodica koju je posetio odmah posle ubistva. Nameravao sam da pitam -

SUDIJA ORIE: Da, ali ja ne znam da li je porodica to videla, ili je to samo procenila, ili su, pak, to njemu pokazali, pa je on onda sam procenio udaljenost.

ADVOKAT EMMERSON: Da, potpuno se slažem.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Molim vas da pokušate da se setite što je moguće više od toga što vam je rečeno, i ko vam je tačno to ispričao o okolnostima i mestu tog ubistva.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Kada smo otišli do njegove kuće da izrazimo saučešće, videli smo policiju pred vratima. Ušli smo i posetili porodicu, i pitali šta se dogodilo. Oni su nam rekli gde je on otprilike ubijen, i na osnovu toga što su mi oni rekli, ja sam napravio tu grubu procenu.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: To su bile policijske snage MUP-a?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Da li su vam oni rekli da su ga upucali jer su mislili da je on pripadnik OVK?

SUDIJA ORIE: Oni su porodica ili policija?

ADVOKAT EMMERSON: Policija.

SUDIJA ORIE: To nije bilo jasno, jer je svedok rekao: „Rekli su mi.” To je mogla da bude i porodica i policija.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Da li vam je policija rekla da su ubili vašeg kolegu zato što su smatrali da je u OVK? Da li su vam to rekli?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Nismo sa njima razgovarali, iskreno govoreći. Tu informaciju smo dobili iz drugog izvora. Mi nismo razgovarali sa policijom.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Ali, mislim da ste nam malo pre rekli da –

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: To su nam rekli ljudi iz porodice.

SUDIJA ORIE: Mislim da on govori o onome na šta sam ukazao, odnosno da nije jasno da li je reč o policiji ili porodici.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Rekli ste da ste otišli do porodice da izrazite saučešće, da ste videli policiju pred vratima, da ste pitali šta se dogodilo, i da su vam oni rekli gde je otprilike na njega pucano. Recite nam, ko vam je rekao gde je na njega pucano?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: To su nam rekli članovi porodice u sobi gde smo izjavili saučešće. Tamo su se okupili ljudi.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: I, da stvari budu sasvim jasne, da li vi znate kako su oni znali gde je na njega pucano?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Pa, ja pretpostavljam, nisam siguran, pretpostavljam da su oni otišli po njegovo mrtvo telo.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Da li vam je rečeno da je on tada bio u automobilu?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ne, to nije istina, da je bio u automobilu.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Znači, vama je rečeno da je on išao peške?
SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Udaljenost od njegove kuće je takva da nije morao da koristi auto.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Recite mi, molim vas, da li znate kada je pucano na njega?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ne znam, nisam siguran. Ja sam dao tu informaciju kada su od mene tražili da dam izjavu, i kada smo mogli da pogledamo arhivu preduzeća, gde piše kada je taj čovek poginuo.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Hvala vam što ste nam pomogli koliko ste mogli. Da li mogu da zamolim da vam se pokaže izjava -

SUDIJA ORIE: Samo još jedno dodatno pitanje. Kažete da ne znate kada. Da li to znači da uopšte ne znate da li je to bilo 1997., 2000. ili 1998. godine, da li je bilo leto ili jesen? Da li se sećate, recimo, okolnosti pod kojima ste posetili porodicu? Da li je to bilo za vreme rata, pre rata?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: To je sigurno bilo pre 1999. godine. U to sam siguran, ali nisam siguran da li je to bila 1998. ili 1997. godina. Prošlo je već dosta vremena. Samo se sećam da je bilo loše vreme, i da je padala kiša kada smo tamo išli. Možda je reč o greški. Ne bih želeo da manipulišem datumima.

ADVOKAT EMMERSON: Dobro, da se nadovežem na to. Malo pre sam vas pitao da li je on možda ubijen zato što se pogrešno smatralo da je on pripadnik OVK. Ne vidim sada tačne reči u transkriptu, ali mislim da ste vi rekli da ste to čuli od nekog drugog. Sada želim da vas pitam da li je on ubijen za vreme sukoba?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Mislim da ne. Pitali ste me kako sam za to saznao. O tome nas je obavestila direkcija preduzeća. Zato smo onda mi otišli u da posetimo porodicu.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Da, to razumem, ali da li vam je direktor preduzeća rekao da se veruje da je on ubijen jer se sumnjalo da je pripadnik OVK?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Možda nije dobro da to kažem, ali da li znate ko je bio direktor? Ne možete očekivati da on tako nešto kaže. Da sam ja bio na njegovom mestu, on bi na isti način opisao taj događaj. Žao mi je što tako odgovaram, ali on sigurno ne bi priznao da su njega ubili Srbi.

SUDIJA ORIE: Gospodine Emmerson, možda ovo više nije toliko korisno. Samo još jedna stvar. Vi ste rekli: „Ranije sam vas pitao da li je on ubijen zato što je pogrešno smatran...”, ali vi niste u prvobitnom pitanju rekli „pogrešno smatran”.

ADVOKAT EMMERSON: Dobro, ostavićemo to sada ovakvim kakvo jeste. Sada molim da pogledamo izjavu koju je dao Sali Zejnaj Odbrani u ovom predmetu.

SUDIJA ORIE: Da li vam treba broj za to, gospodine Emerson?

ADVOKAT EMMERSON: Da.

SUDIJA ORIE: A druga izjava Salija Zejnaja? Vi ste nešto čitali iz nje. Da li želite to da podnesete na usvajanje u spis?

ADVOKAT EMMERSON: Da.

SUDIJA ORIE: Dobro, prvo izjava Salija Zejnaja. Ona treba da dobije broj. To je razgovor od 8. avgusta 2006. godine.

sekretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet D-121, označen za identifikaciju.

SUDIJA ORIE: To je engleska verzija. Da li postoji i verzija na albanskom jeziku?

ADVOKAT EMMERSON: Bojim se da ne. Baš sam hteo da pitam svedoka da li razume engleski. Ukoliko ne razume, provešću ga kroz relevantne delove.

SUDIJA ORIE: Ne, ja još uvek govorim o Zejnajevoj izjavi.

ADVOKAT EMMERSON: Da, tu postoji i verzija na albanskom jeziku, bar za izjavu koja je data Tužilaštvu.

SUDIJA ORIE: Dobro. Isto tako, imamo i izjavu koju je uzela Odbrana od Salija Zejnaja. To će biti?

sekretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet D-122, označen za identifikaciju.

ADVOKAT EMMERSON: I to je u sistemu kao 1D45-0038.

SUDIJA ORIE: Dobro, budite pažljivi kada čitate svedoku delove izjave, jer ne postoji i albanski prevod.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Govoriću polako. Recite mi prvo, molim vas, da li razumete engleski kada čitate?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Dobro, pogledaćemo onda najpre drugi paragraf na prvoj strani, gde stoji: „Prvog meseca, radio sam kao radnik u bezbednosti, a posle toga sam postao rukovalac branom u selu Gornja Luka/Lluka e Epërme, gde i danas radim.” Ja vam skrećem pažnju na to kako biste prvo videli da se, kada se u ovoj izjavi pominje brana, misli na mesto uliva kod Gornje Luke/Lluka e Epërme. Prvo, molim vas, pogledajte drugu stranu te izjave, četvrti red. Tamo se govori o smrti Musli Mulliqija.

Vidite da tu piše da su ga srpske snage ubile u septembru 1998. godine. Pretpostavljam da to ne možete ni da osporite, ni da potvrdite.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ne, ja to mogu da potvrdim, jer to je upravo razlog zbog kog njegov sin i dalje radi kod nas.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Ali, ja sam mislio da ste malo pre rekli da ne možete da se setite?

TUŽILAC DI FAZIO: Časni Sude, svedok se, čini mi se, setio da je to bilo krajem 1997. godine ili početkom 1998. godine. Mislim da je to rekao.

SUDIJA ORIE: Ja se sećam da je rekao da to nije bilo 1999. godine.

TUŽILAC DI FAZIO: Sigurno ne 1999. godine.

SUDIJA ORIE: Mislim da nije pomenuo početak 1998. godine, već samo 1997. ili 1998. godinu, jer bi u suprotnom došlo do protivrečnosti sa izjavom, ukoliko bi se radilo o početku 1998. godine. Pronaći ću to za vas, pa ćemo videti da li se dobro sećam.

ADVOKAT EMMERSON: Ako nekoga zanima šta ja mogu da se setim, mislim da je svedok rekao da nije siguran da li je to bilo za vreme sukoba ili ne.

SUDIJA ORIE: Da, rekao je da to nije bilo 1999. godine. Dobro, nema veze, svi to možemo da potražimo i vidimo šta je tačno rekao. Ako treba dodatno da govorimo o tome kasnije, obavestićete nas. Izvolite, nastavite.

SVEDOK SEFA: Ako hoćete, mogu da ponovim ono što sam već rekao. Ja ne mogu tačno da se setim kada.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Hvala lepo. Sada bih želeo da pogledamo treću stranu. Tu me interesuju dva paragrafa. Kada vam ih budem pročitao, zamoliću vas da ih prokomentarišete. Najpre, prvi puni paragraf na trećoj strani. U njemu stoji: „Sećam se da je u martu 1998. godine situacija postala vrlo napeta oko sela gde sam radio. Opasnost se sastojala iz toga da je ponekad bilo razmene vatre između srpskih vojnika i vojnika OVK. Obe strane su imale položaje u području oko brane, ali nijedna nije direktno kontrolisala branu. Morao sam da nastavim sa radom, jer je neko morao da bude na brani kako bi kontrolisao protok vode. Isto tako, bio mi je potreban novac.” Sada nastavljamo sa paragrafom pri dnu strane, gde piše: „Tokom tog perioda, od marta do septembra 1998. godine, brana se nalazila na liniji vatre između dve strane. Niko je nije kontrolisao. Srpske snage bi ponekad prilazile bliže, kako bi pucali na vojnike OVK. Vojnici OVK bi išli sa mnom kada bih išao do brane. Pružali su mi zaštitu, kako bih mogao da nastavim sa poslom kontrolisanja protoka vode i čišćenja filtera u kanalu. Iznad brane, u smeru Đakovice/Gjakovë, udaljenost do srpskih snaga je bila otprilike 1,000 metara, sa leve strane brane, kada se gleda prema glavnom putu za Đakovicu/Gjakovë. Otprilike 600 metara ispod brane, nalazili su se vojnici OVK. Oni

nisu imali neke konkretne fiksne položaje koje sam ja mogao da vidim Nikada nisam video da su vojnici OVK prilazili bliže brani. Srpske snage su prilazile brani, i tada bi pucale u raznim pravcima, uključujući i prema našem radnom mestu. Ja sam prepoznao da su to srpske snage jer su dolazili sa tenkovima i teškim naoružanjem.” Ovde ćemo se zaustaviti na trenutak. Prvo, da li vam je bilo poznato da je bilo borbi između dve strane u neposrednoj blizini brane kod Gornje Luke/Lluka e Epërme, između marta i septembra? **SVEDOK SEFA - ODGOVOR:** Da li me pitate da li sam ja tamo bio prisutan, ili da li sam čuo za to?

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Da li se čuli za to, jer znam da vi tamo niste bili prisutni, to ste nam već rekli.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Čuo sam za to.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Recite nam od koga ste to čuli i kako ste za to saznali?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: U Đakovici/Gjakovë je postojala Kancelarija za zaštitu ljudskih prava i sloboda, i često smo kontaktirali tu kancelariju, kako bismo dobili informacije o tome šta se dešava, gde se ratuje i gde ima problema, kako bismo izbegli kontakt sa problematičnim područjima. Želim da vam kažem da u toj kancelariji, u Savetu za zaštitu ljudskih prava i sloboda, verovatno možete da nađete izjave o položaju srpskih snaga. Kada su granatirali sa brane, tražili smo od njih da napuste to mesto, jer smo se bojali da bi moglo doći do štete na brani zbog velikih detonacija i eksplozija. Mislim da o tome imate informacije.

ADVOKAT EMMERSON: Časni Sude, imam još nekih dvadesetak minuta za ovog svedoka, i sada sam u potpunosti u vašim rukama.

SUDIJA ORIE: Vi ste prvobitno rekli da vam je potrebno sat i po vremena.

ADVOKAT EMMERSON: Znam, izvinjavam se.

SUDIJA ORIE: Gospodine Dutertre, na osnovu trenutne situacije, šta mislite, koliko će vam vremena biti potrebno za dodatno ispitivanje?

TUŽILAC DUTERTRE: Teško je to sada proceniti, jer unakrsno ispitivanje nije završeno, ali na osnovu ovoga do sada, mislim da će mi biti potrebno oko 20 minuta.

SUDIJA ORIE: Dobro, ja naravno pitam prvo vas, jer vi sada ne znate kakvo će biti unakrsno ispitivanje drugih branilaca. Gospodine Guy-Smith, šta vi mislite, koliko će vam vremena biti potrebno?

ADVOKAT GUY-SMITH: Ja mislim nekih 10 minuta, u zavisnosti od toga kako se stvari budu razvijale.

SUDIJA ORIE: A vi, gospodine Harvey?

ADVOKAT HARVEY: Ja neću unakrsno ispitivati ovog svedoka.

SUDIJA ORIE: Hvala, gospodine Harvey. Ako sada odemo na pauzu, nastavićemo u 12:55 h, a posle 20 minuta će biti 13:15 h. Vi ste, gospodine Guy-Smith, rekli 15 minuta.

ADVOKAT GUY-SMITH: Sedam minuta.

SUDIJA ORIE: Sedam minuta. Dobro. Ovako. Gospodine Emmerson, idemo sada na pauzu. Kada se vratimo, imate vremena do 13:12 h. To je malo kraće od onoga što ste tražili. Vi ćete, gospodine Guy-Smith, onda imati vaših sedam minuta, i onda bi tužilac trebalo da može da završi pre 13:45 h. Idemo sada na pauzu, i nastavljamo sa radom u 12:55 h.

(pauza)

SUDIJA ORIE: Gospodine Emmerson, možete da nastavite, ali bih na kraju pretresa imao nekoliko proceduralnih pitanja, za koja mislim da mogu da ih obradim za sedam minuta. Prema tome, ako bi i drugi mogli da uštede par minuta – ne vi, gospodine Guy-Smith.

ADVOKAT GUY-SMITH: Ja sam razgovarao sa gospodinom Emmersonom, i biću još kraći nego što sam očekivao.

SUDIJA ORIE: U redu, možete da nastavite.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Želeo bih da se na kratko osvrnemo na još par pitanja koja se odnose na izjavu gospodina Zejnaja. Najpre, strana 5, drugi glavni pasus. Ja vam ga neću sada pročitati, jer nemamo vremena. On kaže da je vodostaj bio veoma visok kod brane u tom periodu, i da su zato on i drugi radnici morali da skinu filtere, kako ne bi postojala mogućnost da otpaci začepe te filtere. Zatim tu kaže: „Nakon što smo skinuli filtere, ja sam otvorio pregrade na kanalu, kako bi što više vode otišlo u kanal. Voda koja je proticala kroz Radonjičko jezero je imala veoma visok nivo. To je zabeleženo u mojim izveštajima o vodostaju.” Pitanje za vas je da li ste znali da je on skidao filtere?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ne znam šta je hteo da kaže kada je to rekao.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Da li ste vi u bilo kom trenutku utvrdili da je bilo oštećenja filtera?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Mnoge od tih rešetki nisu bile oštećene, mislim da je mislio na njih. Možda nisu uopšte bile oštećene. Verovatno je jedna ili dve od tih rešetki bila oštećena, ali 95 posto njih su bile na mestu.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Hvala. U sledećem pasusu, on govori o periodu krajem juna, kada je situacija postala napeta, i kada su srpske snage bile na 300 metara od brane. Kaže da je otišao iz tog područja, i da se vratio tek u junu 1999. godine. On kaže: „Tog dana, kada sam otišao sa brane, pregrade su bile maksimalno otvorene, kako bi voda mogla da ide u Radonjički kanal, a ne u reku (pregrade ka Bistrici su bile zatvorene, kako bi što manje vode išlo u reku Bistricu).” Da li to osvežava vaše sećanje?
SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Možete li da ponovite pitanje?

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Pogledajte poslednja četiri reda u trećem većem pasusu, pasus koji počinje rečima „krajem juna”, a to je na petoj stranici. Tu gospodin Zejnaj kaže da su, kada je otišao sa brane, pregrade bile maksimalno otvorene, kako bi voda išla u Radonjički kanal, a ne u reku Bistricu/Bishtrica (pregrade ka reci su bile zatvorene, kako što manje vode išlo u reku).” Moje pitanje je da li to osvežava vaše sećanje u pogledu toga u kom položaju su te pregrade bile ostavljene u junu mesecu?

TUŽILAC DI FAZIO: Da li gospodin Emmerson pita da li je situacija bila takva kada se svedok kasnije vratio?

SUDIJA ORIE: Ne, mislim da gospodin Emmerson pita da li se svedok seća kako je brana ostavljena u junu.

ADVOKAT EMMERSON: Ja pitam da li je imao saznanja o tome.

SUDIJA ORIE: Da, jer je svedok ranije rekao da nije tamo bio pre juna. Znači, da li imate bilo kakvih informacija u pogledu toga u kakvom stanju je ostavljena brana u junu 1998. godine?

SVEDOK SEFA: Nemam nikakvu informaciju o tome kako je brana ostavljena u junu 1998. godine. To je u skladu sa mojom izjavom. U suprotnom, voda ne bi oticala u jezero, tako da mora da je ostavio pregrade u tom položaju. Ja sam rekao da je u leto voda nadošla, i to odgovara onome što sam naveo u svojoj izjavi. Sada, kako sam znao da je voda išla u jezero? Zato što je vodostaj porastao.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: U redu, nadovezaću se na to. Uobičajeno, tokom leta, konfiguracija bi bila takva da voda u letnjim mesecima nije tekla kroz kanal, zar ne? To bi bila uobičajena situacija.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: U normalnim slučajevima i vremenima, bilo je dva ili tri indikatora koji su menjali celokupni sistem, jer je postojala voda u rezervoaru u Dečanima/Dečan, zatim voda koja teče u Bistricu/Bishtrica, a određena količina vode je morala da preostane, i na kraju voda koju smo preusmeravali u jezero Radonjić.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Hvala. Pogledajte sada šestu stranu. Rezimiracu šta kaže gospodin Zejnaj, budući da nemamo puno vremena. On kaže da je u junu 1999. godine, kada se vratio u to područje, izvedena prva operacija čišćenja. On govori o operaciji koja je počela na području gde se nalazi stanica policije u

Rzniću/Rzniq, i kaže da su u junu 1999. godine u toku te operacije pronađena dva leša. Utvrđeno je da je jedan leš telo Dauta Aliqkaja, a od drugih u selu je saznao da je njegova supruga bila prisutna kada su joj Srbi ubili muža. Da li ste znali da je u kanalu, blizu stanice policije u Rzniću/Rzniq, u junu 1999. godine pronađeno telo čoveka za koga se verovalo da su ga ubili Srbi?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ovo je prvi put da čujem za bilo kakve leševe tamo. Ja nisam imao saznanja u vezi ikakvih tela ili bilo čega što se desilo kod jezera ili u kanalu. Ja sam video leševe na drugim mestima, ali nisam upitan o tome, i nisam davao izjave o tome. Video sam leševe na terenu, na drugim mestima, ali ne u kanalu i u Radonjićkom jezeru.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: U redu. I, poslednje pitanje, budući da nemamo vremena. Pomenuli ste slučaj kada ste mislili da ćete morati da zatvorite pregrade dok su Srbi vodili istragu u kanalu, jer su u kanalu pronađeni neki leševi. Ja sam vas već pitao da li je to bilo u avgustu ili u septembru. Želim sada da vas pitam sledeće. Mi imamo evidenciju koja ukazuje na to da su srpske vlasti angažovale jednog Srbina zaposlenog u preduzeću da zatvori pregrade, kako bi se voda preusmerila iz kanala u reku Bistricu/Bishtrica. To je bilo 9. septembra. Mene interesuje sledeće. Ukoliko je to urađeno, i ukoliko bi, recimo, tada pala kiša, gde bi voda onda tekla, u reku Bistricu/Bishtrica, ili u kanal?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ukoliko su pregrade u pravcu reke zatvorene, i ako pada kiša od preko 15 kubnih metara, onda voda ide ka reci, a ako je manje od toga, ka kanalu. Pitali ste me u vezi sa istragom. Kada je od nas traženo da to radimo, jedno policijsko vozilo je bilo u našoj pratnji, i rečeno nam je da zaustavimo protok vode u kanalu u Dečanima/Deçan, jer se tu nalazi Gornja Luka/Lluka e Epërme. U to vreme nam nije bilo dopušteno da idemo tamo, pa je od tog Srbina traženo da tamo ode.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Zaustavite se tu. Ukoliko je konfiguracija kod Gornje Luke/Lluka e Epërme takva da voda koja ide u kanal sprečena da se sliva u kanal, i ukoliko onda padne kiša, da li će onda ipak nešto vode oteći u kanal, ili će teći samo u reku, ili u oba?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Oba. Ne uzevši u obzir da li su pregrade otvorene ili ne, voda može da teče u oba.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Ali, ukoliko su pregrade ka reci otvorene, kako bi se voda preusmerila iz kanala, i ukoliko bi u tom trenutku pala kiša - moje pitanje je da li bi onda jako puno vode teklo kanalom?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da, deo te vode je mogao da se odlije u kanal, ukoliko kiša puno pada.

ADVOKAT EMMERSON - PITANJE: Hvala vam puno, to su sva moja pitanja.

SUDIJA ORIE: Hvala gospodine Emmerson. Bavimo se sada tim otvorenim ili zatvorenim pregradama. Ja nisam video ništa o tome, tako da ne mogu to da protumačim. Jedino što mogu da vam kažem je da sam na 12. stranici, u 18. redu., video da se govori o

tome da nije postojala mogućnost da se upravlja pregradama sve do 2003. godine, kako je rekao svedok. Gospodine Guy-Smith, želeo bih nešto da prokomentarišem u pogledu kiše. Kiša svuda pada, a tok vode zavisi od količine kiše o kojoj govorimo. Svakako da će delimično kiša padati i u kanal, tako da, ukoliko se radi o puno kiše, svi znamo da će i u kanalu nužno biti više vode, tako da pitanje nije bilo baš savršeno jasno. Hajde prvo da vidimo da li gospodin Guy-Smith ima neka pitanja za svedoka.

ADVOKAT GUY-SMITH: Ja imam pitanje, ali se ono ne odnosi ni na kišu, ni na dolinu, ni na Španiju. Nemam pitanja o tim stvarima.

SUDIJA ORIE: Da.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: ADVOKAT GUY-SMITH

ADVOKAT GUY-SMITH - PITANJE: Gospodine Sefa, želeo bih da savršeno razumem jedan deo vašeg iskaza, koji se odnosi na radnike koji su radili kod kanala. Tu su bila dva čoveka, ako sam vas ispravno razumeo. Jedan je bio Sali Zejnaj, a drugi čovek je bio Musli Mulliqi, zar ne?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da, ali oni nisu znali šta se dešavalo i nisu podnosili nikakve izveštaje. Jednostavno su vodili beleške u jednoj svesci, i njihova kuća je spaljena, tako da su beleške izgubljene.

ADVOKAT GUY-SMITH - PITANJE: Njihov direktni pretpostavljeni je bio čovek po imenu Xheton Shasivari, zar ne?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ne, Jeton.

ADVOKAT GUY-SMITH - PITANJE: Izvinjavam se. Jeton Shasivari.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da, to je tačno.

ADVOKAT GUY-SMITH - PITANJE: Kada je gospodin Mulliqi ubijen, tom istom prilikom je ranjen i njegov sin, zar ne? Mislim da je pogođen metkom u stomak i u nogu, zar ne?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Čuo sam nešto o tome, ali nemam baš sasvim pouzdane informacije.

ADVOKAT GUY-SMITH - PITANJE: Kada kažete da ste nešto čuli o tome, da li je to bilo od članova njegove porodice, kada ste išli da ih posetite zbog smrti gospodina Mulliqija?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ne. O gospodinu Mulliqiju i svemu tome smo čuli u Đakovici/Gjakovë, jer su te informacije stigle u našu upravu.

ADVOKAT GUY-SMITH - PITANJE: Znači, vi danas ne možete da nam kažete gde ste saznali da je sin gospodina Mulliqija pogođen onom prilikom kada je njegov otac ubijen, ali se sećate da ste to negde čuli. Da li je to ono što nam kažete?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Samo sam čuo, ali od koga i kada – ne znam.

ADVOKAT GUY-SMITH - PITANJE: Da li ste čuli da su, kada je pogođen i ubijen gospodin Mulliqi, hici ispaljeni iz jednog srpskog oklopnog vozila?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Vidite, mi se nismo bavili takvim analizama. Samo smo bili tužni zbog porodice i zbog toga što je taj čovek ubijen. To je sve. Jednostavno smo čuli da je on ubijen, i to je sve čega se sećam.

ADVOKAT GUY-SMITH - PITANJE: Još jedno pitanje koje se odnosi na okolnosti njegove smrti. Da li ste od članova njegove porodice ili od bilo koga drugoga, koga biste mogli da nam navedete po imenu, čuli zašto je on ubijen? Da li ste čuli da je srpska policija smatrala da je on vozio jedno vozilo OVK, i da je to razlog zašto je ubijen? Ako ste to čuli, u redu, ako niste, takođe je u redu.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da budem iskren, znam da je ubijen. Sreća u nesreći je to da sam i ja zapravo mogao da budem ubijen, odnosno mogli su da kažu da sam ja pripadnik OVK li da mi pripišu nešto drugo. Ja sam na početku rekao da ne volim da govorim o stvarima koje mi nisu poznate, i da ne želim da donosim sudove na osnovu glasina. Ja znam da su ga ubili Srbi, a šta su mu pripisivali, to je nešto drugo.

ADVOKAT GUY-SMITH - PITANJE: Želeo bih još nešto da vas pitam. Ponovo govorim o automobilima, i pozivam se na vašu izjavu. Od gospodina Zejnaja ste čuli da je tokom rata MUP, odnosno policija, konfiskovala automobile meštana i bacala ih u kanal na različitim mestima. Da li je to tačno?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da, to je tačno.

ADVOKAT GUY-SMITH - PITANJE: Hvala, nemam više pitanja. Ipak... izgleda da nisam završio.

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ako želite da kažem nešto drugo odgovarajući na vaše pitanje - tačno je da sam bio na licu mesta sa istražiteljima, i, da budem iskren, bio sam ljut na tog čoveka, jer sam ga pitao zašto nije odmah fotografisao situaciju. Ali, možda su okolnosti bile takve da on to nije mogao da uradi.

ADVOKAT GUY-SMITH - PITANJE: Kada kažete da ste od istražitelja tražili da odmah fotografiše situaciju, ko je bio taj istražitelj?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ne istražitelj, već Sali Zejnaj.

ADVOKAT GUY-SMITH - PITANJE: Razumem. Da li ste od Salija Zejnaja čuli gde je srpska policija bacila automobile u kanal?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Po njegovoj izjavi, on je obišao više delova kanala, i video je vozila bačena na više mesta. Mislim tu na različite udaljenosti.

ADVOKAT GUY-SMITH - PITANJE: Kada kažete kanal, u ovom značenju sa kojim smo danas koristili tu reč, vi govorite o onom prirodnom delu kanjona koji se nalazi posle betonskog dela, koji ide sve do jezera, zar ne?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Govorim samo o tom delu kanala koji je betonski.

ADVOKAT GUY-SMITH - PITANJE: Hvala.

SUDIJA ORIE: Gospodine Harvey, niste se predomislili?

ADVOKAT HARVEY: Ne, nemam pitanja.

SUDIJA ORIE: Nemate pitanja. Gospodine Dutertre.

TUŽILAC DUTERTRE: Časni Sude, pokušaću da budem što je moguće kraći, i unapred želim da se izvinim, budući da već malo kasnim. Želim da se izvinim u vezi sa izjavom Sali Zejnaja koja je ranije predstavljena. Čekao sam na francuski prevod, i nisam mogao da intervenišem u pravom trenutku. Ne znam da li to sada spada pod 92 bis ili 92 ter, ali želeo bih da ova izjava bude uvrštena u spis, kako bi tužilac mogao unakrsno da ispituje Saliya Zejnaja. Mislim da će to biti svedok kog će pozvati Odbrana, pa bismo onda možda mogli da odložimo pitanja u vezi sa tim dokumentom, i samo ga za sada identifikujemo brojem.

SUDIJA ORIE: Gospodine Dutertre, imamo dve izjave. Jedna već nosi broj D-121, a druga je D-122. Prema tome, da li će se to koristiti kao 92 bis ili 92 ter, zavisi od toga da li su ispunjeni svi uslovi. Isto tako, to je sada uvršteno u spis sa ograničenom svrhom, budući da je u ispitivanju bilo reči o kontekstu te izjave. Da li Odbrana želi ili ne želi da pozove tog svedoka – ja to ne znam. Najbolje je da se sada ne zadržavamo previše na tome, i da vidimo da li vi imate dodatnih pitanja za svedoka.

TUŽILAC DUTERTRE: Da, časni Sude, imam neka dodatna pitanja.

DODATNO ISPITIVANJE: TUŽILAC DUTERTRE

TUŽILAC DUTERTRE - PITANJE: Na strani 29 današnjeg transkripta, gospodin Emmerson vam je postavio pitanje o tome da li možete nešto da nam kažete o žbunju u kanalu 1998. godine. Govorim sada o onom delu kanal blizu Rznića/Rznić. Vi ste na to odgovorili sa „ne”. Sada želim da vas pitam sledeće. Vi ste otišli do tog dela kanala 2002. godine, kada je počela operacija čišćenja. Da li možete da nam kažete koliki je prosečno bio prečnik drveća koje je izvađeno iz kanala kada ste vi tamo bili 2002. godine?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Na strani 28 dodatka možete da pronađete moj opis tog žbunja, i videćete koliki je prečnik drveća koje je tamo pronađeno. Tu možete da vidite i fotografije posle čišćenja. Hteo bih da deo iznad policijske stanice u Rzniću/Rznić bude

jasno opisan. Želeo sam da objasnim zašto to dugo vremena nije čišćeno, i to objašnjenje imate. Isto tako, želeo sam da objasnim da je u tom području žbunje bilo veoma gusto, iako je kanal širok. Meni je čudno zašto je to tako izgledalo i ne znam da li su leševi mogli tuda da prođu, ili je trebalo da se zadrže.

TUŽILAC DUTERTRE - PITANJE: Hvala. Kada je reč o protoku kroz kanal, pomenuli ste 12 kubnih metara u proseku. Koji je bio prosečni godišnji protok kroz kanal?

SUDIJA ORIE: Zar se to ne nalazi u izjavi svedoka. I, da li postoji neko pitanje u okviru unakrsnog ispitivanja iz kog ovo pitanje proističe? Dodatak 36. Ne, to je reka. „Prosečni protok je dva do tri kubna metra po sekundi, ali to zavisi od toga koliko je vode u reci”. To je onda odgovor na vaše pitanje, zar ne? Zašto ponovo postavljati isto pitanje, osim ukoliko nema nekog posebnog razloga? Ili možda želite da se nadovežete na neki način. Nastavite, molim vas.

SVEDOK SEFA: Ovde stoji reč „prosečno”. Znači, dva do tri kubika, a maksimalno 12. To zavisi.

SUDIJA ORIE: Da, to je jasno, ja sam samo pitao gospodina Dutertrea da li to pitanje treba ponovo postavljati. Izvolite, nastavite.

TUŽILAC DUTERTRE: Hvala, časni Sude.

TUŽILAC DUTERTRE - PITANJE: Gospodine Sefa, znamo da voda dolazi u jezero kroz kanal. Da li, osim kiše, postoje još neki izvori vode koji se prilivaju u jezero, poput potoka ili nečeg sličnog?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Da. To možete da pronađete na karti broj 163279, dodatak 25, gde opisujem protok vode pre nego što je sagrađeno jezero. Procenjeni protok je bio najviše jedan kubik.

TUŽILAC DUTERTRE - PITANJE: Hvala, gospodine Sefa. Da li znate kakve kvalifikacije je gospodin Sali Zejnaj imao u hidrologiji i koje diplome ima?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Sali Zejnaj je završio srednju školu, ali mi smo imali jedan drugi sistem. On je na mestu uliva trebalo da označi samo nivo vode u kanalu u santimetrima, a mi bismo to onda preračunavali u količinu vode. To je jedna jednostavna metoda izračunavanja količine vode, i on je rutinski obavljao svoj posao. Recimo, 10 santimetara bi značilo toliko i toliko kubika.

TUŽILAC DUTERTRE - PITANJE: Dobro, idemo na drugo pitanje. Gospodin Guy-Smith vas je pitao nešto o tome da li su srpske vlasti i srpska policija bacali automobile u kanal. Da li znate kada je to bilo?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: U mojoj izjavi sam rekao da sam to saznao onog dana kada smo otišli na lokaciju u Rzniću/Rzniq, kada smo išli da osmotrimo teren. Tog dana, on je pomenuo broj od tri ili četiri stotine automobila. Ja sam rekao da je to jako veliki

broj, i da ih on nije prebrojao, i da je zato bolje reći da je tamo bilo više automobila. To je bio prvi put da sam ja saznao za tako nešto.

TUŽILAC DUTERTRE - PITANJE: Ali, da li ste ikada saznali kada, u kom trenutku, je srpska policija bacila te automobile u kanal?

SVEDOK SEFA - ODGOVOR: Ne, o tome nemam nikakve informacije.

TUŽILAC DUTERTRE - PITANJE: Hvala, nemam više pitanja.

SUDIJA ORIE: Hvala, gospodine Dutertre. Sudija Hoepfel ima jedno pitanje.

SUDIJA HOEPFEL: Gospodine Sefa, vi ste danas rekli: „Nije mi bilo poznato ništa o leševima, niti o drugim stvarima koje su se dogodile u jezeru ili kanalu. Video sam leševe na drugim mestima, ali o tome me nisu pitali, i o tome nisam dao izjavu.” Znači, vi ste videli leševe negde drugde na terenu, ali ne u kanalu ili Radonjićkom jezeru? Da li možete nešto više da nam kažete o tome. Šta ste vi to videli?

SVEDOK SEFA: Pa, to je, rekao bih, teško, a i žalosno pitanje, jer, mi smo za vreme rata imali jedan tim, i mi smo svi u tom timu radili zajedno, bez obzira na kvalifikacije koje smo imali. Jednom smo morali da odemo u Đakovicu/Gjakovë da zaustavimo vodu, i, nažalost, naišli smo na neke leševe. Bio je rat i nismo znali kome da se obratimo i kome da damo tu informaciju. Ali, ljudi su za to znali.

SUDIJA HOEPFEL: Kada je to bilo?

SVEDOK SEFA: 7., 8. ili 9. maj.

SUDIJA HOEPFEL: I, šta se onda dogodilo?

SVEDOK SEFA: Pa, šta bi se dogodilo? Mi smo nastavili naš posao, i dogovorili smo se da nikome ne kažemo ni reč o tome što smo videli, jer smo se bojali da bi neko mogao da nas ubije ukoliko bi saznao da smo mi videli te leševe. Nigde nismo to mogli da odemo da prijavimo. Nismo znali šta da radimo sa tom informacijom, i to je to.

SUDIJA HOEPFEL: Hvala.

SVEDOK SEFA: Nema na čemu.

SUDIJA ORIE: Imam ja jedno pitanje za vas. Pogledajte, molim vas, dodatak 28. To je skica koju ste vi napravili.

SVEDOK SEFA: Da.

SUDIJA ORIE: Na toj skici vidimo pri dnu nekakvo đubre, i vidim da ste ovde vegetaciju nacrtali vertikalno, kako raste. Nekih četiri ili pet metara od dna, ako sam to

dobro pročitao. Recite mi, kada ste videli kanal, da li ste videli i neka drveta koja su bila horizontalno u kanalu? Pokušavam da saznam da li je bilo drveća koje je posečeno i bačeno u kanal, gde bi onda završila u horizontalnom položaju, ili ste samo pronašli žbunje onako kako ste ga nacrtali?

SVEDOK SEFA: Skica koju sam nacrtao, njena svrha je da vam da neku predstavu o tome kako teren izgleda na tom mestu i zašto nije očišćen. Ako pogledate dodatak 22, videćete blizu tog drveta koje se vidi na toj fotografiji -

SUDIJA ORIE: Da?

SVEDOK SEFA: I dodatak 21, tu možete da vidite i vegetaciju i zašto se na glavnoj skici ne vidi kanal kao što je nacrtan. Tu stoji „auto foto”.

SUDIJA ORIE: Nisam siguran da mi je vaš odgovor sasvim jasan. Ja vidim da to nije očišćeno. Ali, sada govorimo o vašoj skici, na toj skici ste nacrtali neko smeće na dnu. Vegetacija stoji uspravno, i izgleda kao da tu raste. Ja se pitam da li je tamo možda bilo i nekih stabala ili nekog gustog žbunja koje tamo ne raste, već je tamo bačeno. Ako ne znate...

SVEDOK SEFA: Ne mislim da je neko to tamo bacio, već je to samo naraslo. To je prirodna vegetacija. Ja sam u svojoj izjavi već rekao da, zbog položaja srpskih policijskih snaga, koji su bili oko 10 metara udaljeni, nismo mogli da očistimo taj deo kanala. To možete da vidite i sami na fotografiji.

SUDIJA ORIE: Da, to mi je jasno. Znači, ono što ste vi videli je ličilo na prirodnu vegetaciju, a ne na stabla ili drveće ili žbunje koje je bačeno u kanal.

SVEDOK SEFA: Ne.

SUDIJA ORIE: U redu, hvala. Ako nema daljih pitanja, onda vam se zahvaljujem, gospodine Sefa, što ste došli u Hag i odgovorili na sva pitanja koja su vam postavile strane i Pretresno veće. Želim vam srećan put kući. Molim sudskog poslužitelja da isprati svedoka iz sudnice, kako bismo mogli da rešimo još nekoliko proceduralnih pitanja u preostalim sedam minuta.

SVEDOK SEFA: [mikrofon nije uključen]

(svedok napušta sudnicu)

SUDIJA ORIE: Za potrebe zapisnika, kada se svedok obratio Pretresnom veću, izrazio je zahvalnost svima u ovoj sudnici. Sada ćemo se pozabaviti nekim proceduralnim pitanjima. Molim da pređemo na privatnu sednicu za trenutak.

(privatna sednica)

sekretar: Časni Sude, sada smo na javnoj sednici.

SUDIJA ORIE: Ima li još nešto o preinačenoj listi svedoka Odbrane? Ako bude nečega, molim da Pretresno veće bude obavešteno što je moguće ranije. Gospodine Di Fazio, vi ste najavili, u vezi sa dokaznim predmetima D-56, D-58 i D-59, da ćete obavestiti Pretresno veće da se Tužilaštvo neće protiviti uvrštavanju u spis, ali da imate neke rezerve u vezi sa tim. Ako možete to da objasnite za pola minuta, možete to da uradite sada, a ako ne, onda što je moguće ranije.

TUŽILAC DI FAZIO: Ne mogu to sada da uradim na odgovarajući način, treba mi nešto vremena. Pozabaviću se time, i daću vam odgovor što je moguće ranije.

SUDIJA ORIE: U redu, hvala. Onda idemo na privatnu sednicu.

(privatna sednica)

sekretar: Časni Sude, sada smo na javnoj sednici.

SUDIJA ORIE: Gospodine Emmerson, pretposlednja stvar je to da biste vi želeli da odgovorite na zahtev za izdavanje sudskog poziva. Neću ići u dalje detalje. Da li to možete da učinite –

ADVOKAT EMMERSON: Do ponedeljka.

SUDIJA ORIE: Do ponedeljka, dobro.

TUŽILAC DI FAZIO: Ustajem samo da bih pomenuo još i ovo. Ukoliko bude daljih materijala koji proizilaze iz komentara koje ćete naći u e-mailu te gospođe, i mi vam to budemo predali, siguran sam da će Odbrana to takođe hteti bar da pogleda, pre nego što nešto kaže u vezi sa tim.

SUDIJA ORIE: Prema tome, što ranije to predate, to bolje.

TUŽILAC DI FAZIO: Da, razumem to. Samo kažem da je možda bolje da Odbrana ne iznosi svoje argumente dok ne vidi materijal.

SUDIJA ORIE: Da, ja mislim da Odbrana radi pod pretpostavkom da će taj materijal dobiti najkasnije do kraja radnog dana u petak. Dobro, da vidimo onda kako će stvari ići dalje. I, na kraju, vi ste, gospodine Emmerson, na privatnoj sednici rekli da nešto ne treba da bude rečeno na privatnoj sednici, i hteli ste pet minuta za jedno opšte pitanje o

iskazu svedoka koga smo danas saslušali. Vi ćete dobiti pet minuta za to, i molim vas da razmislite u kojoj meri ono što vi nameravate da kažete nije nešto o čemu mi već razmišljamo. To je bilo iznošenje mišljenja svedoka. Pretresno veće je svesno šta su činjenice, a šta mišljenje, i obično unapred podrazumeva da činjenični svedoci primarno ne treba da iznose svoja mišljenja.

ADVOKAT EMMERSON: Imam razlog zbog kog želim to da pokrenem, i to ću uraditi, ukoliko mi dopustite.

SUDIJA ORIE: Imaćete pet minuta. Takođe, izvinjavam se prevodiocima, stenografima, tehničarima i obezbeđenju zato što smo radili sedam minuta duže. Sada prekidamo sa radom do ponedeljka, 25. juna, u sudnici broj I, u 14:15 h.

Sednica je završena u 13:53 h.

Nastavlja se u ponedeljak, 25. juna 2007. godine u 14:15 h.

Fond za humanitarno pravo

